

ARVID JÄRNEFELT

ORJAN OPPI

NÄYTELMÄ VIIDESSÄ
NÄYTÖKSESSÄ * * *

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

ARVID JÄRNEFELT

ORJAN OPPI

ARVID JÄRNEFELT

on ennen julkaissut:

Isänmaa. Romaani. II painos. 3: 50, koruk. 5: —.

Heräämiseni. 3: 50, koruk. 5: —.

Ihmiskohtaloja. 2: 75.

Puhtauden ihanne. 2: —.

Ateisti. 2: 75.

Maria. 1: —.

**Matkaltani Venäjällä ja käynti Leo Tolstoin luona
keväällä 1899.** 1: 50.

Samuel Cröell. 2: 75.

Veljekset. Romaani. 6: —.

Mitä on Jumalan palvelus? 1: 50.

ORJAN OPPI

NÄYTELMÄ VIIDESSÄ NÄYTÖKSESSÄ

KIRJOITTANUT

ARVID JÄRNEFELT

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Näyttelemislupa pyydettyä tekijältä

HELSINGISSÄ
PÄIVÄLEHDEN KIRJAPAINOSSA 1902.

HENKILÖT:

TIITUS FLAVIUS, Jerusalemin hävittäjä.

VESPASIANUS, hänen isänsä.

DOMITIANUS, hänen veljensä.

DOMITIA.

BERENICE, juutalainen ruhtinatar.

LYSIMAAKOS, orja, lääkäri.

CASSIUKSEN VELJEKSET.

AULUS CAECINA.

KVEESTORI.

FILOSOOFI.

RUNOILIJA.

CALLIAS, henkilälääkäri.

SENTTUURIOITA, SENAATTOREJA, PATRIISEJÄ, RITAREJA, YLEISÖÄ, KANSAA, ORJIA, SOITTAJIA.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS: Judean maalla. TOINEN ja
VIIDES NÄYTÖS: Keisarillisessa yksityisasunnossa ulkopuo-
lella Roomaa. KOLMAS ja NELJÄS NÄYTÖS: Roomassa.
(Vv. 68—81 j. Kr.)

ENSIMÄINEN NÄYTÖS

Roomalaisten leiri Judean maalla. Vasemmalla näkyy teltoja, oikealla alkaa vanha puutarha. *)

Joukko senttuurioita (upseereja) istuu juoden ja arpanappulaa heitellen kentällä. Juutalaiset tytöt kantavat edestakaisin kukkia ja juomia koreissa. Auringonlaskun aika.

1:NEN SENTTUURIO:

(tulee perältä) Leiripäällikkömme on saanut suuria uutisia Roomasta.

MUUT SENTTUURIOT:

Anna kuulla!

1:NEN SENTTUURIO:

Galba on Roomassa murhattu.

*) Kaikki „oikeaan“ ja „vasempaan“ osotukset ovat määrättyt katsojasta päin.

MUUT SENTTUURIOT:

Oo, mitä sanot? Kuinka? Kuka? (nousevat).

1:NEN SENTTUURIO:

Rooman pretoriaanit ovat huutaneet Othon caesariksi. Galba murhattiin torin laitaan.

(Juutalaiset kulkukauppiaat kokoontuvat senttuurion ympärille kuulemaan).

2:NEN SENTTUURIO:

Otho on huono keisariksi. Ei hänen naa-
mastansa voi päättää onko hän mies vai nainen.
Ja hän kävelee epäilyttävästi.

MUUT SENTTUURIOT:

(nauravat).

1:NEN SENTTUURIO:

Hiljaa, hiljaa. Vespasianus ilmoittaa, että huomenna otetaan legiooniltamme uskollisuuden-
vala Otholle.

2:NEN SENTTUURIO:

Uuu, — ai, ai, — mutta ennen kuin minä majesteettirikoksesta haastetaan, on Roomassa jo kolmas keisari. Vitellius ehkä!

(Naurua).

1:NEN SENTTUURIO:

Kuulkaa vielä toinen uutinen.

MUUT:

No?

1:NEN SENTTUURIO:

Tiitus on jättänyt sikseen Rooman matkan ja palannut Korintista tänne Judean leiriin.

2:NEN SENTTUURIO:

Sen arvaakin. Rooman matkan tarkoitus oli päästä ukko Galban suosioon ja ottopojaksi ja sitä tietä Rooman keisariksi.

1:NEN SENTTUURIO:

Hiljaa, hiljaa, täällä on syrjäisiä! — Ja kolmas uutinen —.

MUUT SENTTUURIOT:

Anna tulla!

1:NEN SENTTUURIO:

Tiituksen palaus merkitsee niinpaljon kuin että meidän legioonamme nousevat jalkeille, ja jo huomenna alkavat marssinsa Jerusalemia kohden.

(Juutalaiset kulkukauppiaat ja tytöt päästävät hätähuudon ja juoksevat eri haaroille pois).

SENTTUURIOT: (nauravat).

Tavaransa he meille sentään jättivät. (Ottavat viinileilejä ja laakerin oksia koreista ja asettuvat jatamaan juominkeja seppelöiden toisiansa.)

2:NEN SENTTUURIO:

Pelkkiä hyviä uutisia! Terve vanha Vespasianus, leiripäällikkömmme! Nuku rauhassa tellassasi, mutta anna poikiesi huvitella! Ja terve Otho, uusi imperaattorimme! Terve!

3:S SENTTUURIO:

Vai sinne ne Tiituksen toiveet menivät! Sen taisi arvatakin.

1:NEN SENTTUURIO:

Älä sano. Tiitus on palannut tänne varmempana kuin koskaan.

2:NEN SENTTUURIO:

No? Onko hänellä nyt toivo päästä Othon ottopojaksi.

1:NEN SENTTUURIO:

En tiedä. Varmana hän vaan on palannut. Hän on kuin hullu onnestansa. Ennen se oli

vaan epävarmaa hapuilemista, — sanoo hän: —
nyt uskon itsekin.

2:NEN SENTTUURIO:

En minä vaan usko. Minäkin tunnen Rooman.

3:S SENTTUURIO:

Ei Tiitus roomalaisille kelpaa! Ovatko hänen kasvonsa roomalaisen kasvoja! Eivätkö ne ole pikemmin gallialaisen nousukkaan, jolta puuttuu vaan kierretty viiksiparta!

4:S SENTTUURIO:

Älkää sanoko, onhan Tiitus kasvatettu Neron hovissa.

2:NEN SENTTUURIO:

Käytös olisi meidän Tiituksella mainio. Mutta suku — suku ei kelpaa minnekään! (kuiskaten) Luvalla sanoen: meidän kunnon leiripäällikkömme, vanha Vespasianus, on peräisin joltain gallialaista orjasukua.

3:S SENTTUURIO:

Sanotaan, että Vespasianus ennenkuin pääsi armoihin, oli tavallinen koronkiskuri ja aasin-

kauppias. Ei semmoiset suvut kelpaa Rooman pretoriaaneille.

2:NEN SENTTUURIO:

Ei. Niille pitää olla hienompaa lajia.

4:S SENTTUURIO:

Ja oikein nuoria ja irstaita, että Rooma saisi mielin määrin huvitella.

1:NEN SENTTUURIO:

Semmoisenpa maineen Tiituskin koetti jättää Roomaan itsestänsä. Roomassa sanottiin, ettei hänen elämällensä itse Neerokaan vedä vertoja.

2:NEN SENTTUURIO:

Aih, aih, niillä sitä pitää olla laskuja!

5:S SENTTUURIO:

Tuolla hän tulee.

MUUT SENTTUURIOT:

(hyppäävät ylös, menevät perälle, katsovat vasemmalle).

5:S SENTTUURIO:

Katsokaa kuinka hänen kasvonsa palavat!

2:NEN SENTTUURIO:

Ja kuinka hänen silmänsä loistavat ja liekehtivät!

1:NEN SENTTUURIO:

Nyt, veikot tulee hauska yö!

KAIKKI SENTTUURIOT:

Terve, Tiitus Vespasianus!

TIITUS:

(näyttäytyy perällä). Terve ystävät, terve toverit! Tässä minä olen! — Ah, ystäväni, minun aijottu otto-isäni pistettiin kuoliaaksi, ennenkuin hän ehti ottopoikaansa nähdäkään. Tässä tulen minä orpona jälleen teidän joukkoonne. Ha-ha-ha.

2:NEN SENTTUURIO:

Meille kuitenkin kerrottiin, että sinulla nyt on varmemmat takeet kuin lähtiessäsi.

TIITUS:

Totta on teille kerrottu. Epävarmana ja epäillen minä läksin, mutta palaan täynnä varmuutta ja toivoa.

1:NEN SENTTUURIO:

Istu tänne keskellemme. Katso, me kestitsemme sinua jalommilla juomilla kuin koskaan ennen. Istu tänne ja kerro meille. Onneksesi Tiitus!

(Senttuuriot juovat).

TIITUS:

Minä tiedän, te odotatte perusteita, todennäköisyyksiä ja sitovia johtopäätöksiä. Ei mitään minulla ole niistä kaikista. Olen paljaampi kuin milloinkaan. Mutta varmuus asuu rinnassani. — Minä tulen Kyprosta. Kuuluisassa Paafon tempelissä uhrasin kalliit uhrit jumalille. Mutta kun minä seisoin alttarin ääressä ja savu nousi tyyntä taivasta kohden, katsoi ylipappi Sostratos sen mustia kierteitä ja puhui minulle ja ennusti minulle tulevaisuuteni juoksun. »Sinusta tulee suuri hallitsija, sanoi hän; — sinä olet täyttävä maailman hyvillä töillä; ei ole niin rakastettua ollut kuin sinä olet oleva, sillä jotka sinun jumalaiset kasvosi nähdä saavat, rupeavat vapaehtoisesti sinun orjiksesi, ja maat, joihin sinun jalkasi koskee, antautuvat itsestänsä sinun alamaisiksesi. Itä ja Länsi ovat sinut herraksensa ylistävät

ja Rooma on sinun nimeäsi jumaloiva.» — Niin hän sanoi. Ja tiedättেকö, tunsin koko olentoni ihanasti vavahtavan. Sydämmeni paisui, rintani kohosi ja siitä hetkestä minä olen niin varma, niin varma, niin varma —

2:NEN SENTTUURIO:

Terve, tuleva caesar!

TIITUS:

Tiedänhän minä, että te kaikki uskotte. Ja koko Rooman lemmikki minä olen. Siinä on minun pohjani ja perustukseni.

2:NEN SENTTUURIO:

Terve, Tiitus! Älä unohda minua täällä kaukaisessa Aasiassa, kun tulet Rooman herraksi.

3:s, 4:s, 5:s SENTTUURIO:

Älä myös meitä!

TIITUS: (juo)

Minäkö unohtaisin! Minä rakastan koko maailmata. Minä vien teidät mukanani Roomaan.

Sinusta teen konsulin, sinusta prefektin -ha-ha-. Tietäkää, kun minä kerran olen caesar, silloin aijon olla niin hyvä kaikille, koko maailmalle, ettei semmoista hallitsijaa vielä ole Roomalla ollut.

2:NEN SENTTUURIO:

Tuolla Jerusalemissa kertovat olleen semmoisen kuninkaan, joka olisi vaan hyvää tahtonut tehdä alamaisillensa. Mutta ne riiviöt sen tapoivat.

3:S SENTTUURIO:

Ja sen alamaiset ajettiin Jerusalemista ja Roomaankin niitä tuli ja julma Neero niitä ristiinnaulitsi ja poltteli.

TIITUS:

Minä tiedän sen juutalaisen kuninkaan, josta te puhutte. Hänellä ei ollut mitään valtaa. Sanoivat hänen olleen köyhän nikkarin pojan. Mutta minä tulen maailman herraksi ja koko maailman minä täytän hyvillä töillä. (Juo.)

2:NEN SENTTUURIO:

Juuri niin kuin ennustuksessa sanottiin!

TIITUS:

Uh, olen niin hurjalla päällä. Nyt juomme koko yön. Tämä on minun yöni. Ah, kuinka se tuoksuaa! Ja katsokaa kuinka keltaisena ja suurena nousee täysikuu minun kunniakseni. Minä juon, nyt minä juon!

4:S SENTTUURIO:

Mennäänpäs telttoihimme: täällä leirissä on alkanut kummitella sittenkuin sinä läksit.

2:NEN SENTTUURIO:

Niin, kuuleppas nyt vuorostasi *meidän* uutisiamme. Tänne on ilmestynyt kuninkaan tytär —

4:S SENTTUURIO:

— juutalainen kuninkaantytär Jerusale-
mista —

2:NEN SENTTUURIO:

Ja kuutamoisina öinä se kulkee täällä puutarhassa, kauniimpana kuin Kleopatra tai Veenus itse.

3:S SENTTUURIO:

Se tulee joskus tänne teltoihin asti kävel-
len miettiväisnä, kumma kiilto silmissänsä, —
eikä kukaan uskalla häntä puhutella. — Kyllä se
velho pian taas näyttäytyy.

1:NEN SENTTUURIO:

Olkaa vaiti minä kerron. Judean kuninkaan,
Herodes Agrippaan sisar, Berenice, on tullut lei-
riimme.

TIITUS:

Hänen kauneudesta on olen paljon kuullut
puhuttavan, vaikken itse ole häntä nähnyt.

1:NEN SENTTUURIO:

Kapinalliset Jerusalemissa sytyttivät tuleen
heidän asuntonsa. Hän pakeni tänne meidän tur-
viimme, rukoillen Vespasianukselta, että me aset-
taisimme heidät jälleen kuninkuuteen.

1:NEN SENTTUURIO:

Sinua, Tiitus, hän kuuluu odottavan.

2:NEN SENTTUURIO:

Olisitpa nähnyt mitä lahjoja se toi Vespasianukselle! Mehelle meni ukon suu ja silmät kiilsivät.

TIITUS:

Ha—ha—ha— Sen arvaan.

3:S SENTTUURIO:

Se on rikkaampi kuin kymmenen Krassusta yhteensä. Helmiä, timantteja, diadeemia — miljoonain arvosta.

1:NEN SENTTUURIO:

On kuulenma ollut kuningattarena Chalci-sissa ja Cilisiassa. Kaikki itämaiset hovit hän tuntee ja kauneudellansa hallitsee.

3:S SENTTUURIO:

Mutta kovin häntä painaa valtansa menetyt.

4:S SENTTUURIO:

Varmaan hän sitä surren vaeltelee kuutamossa.

(Tarkastelee oikealle päin).

TIITUS:

(puoli humalassa): Mutta Rooman pojista ei vaan yksikään uskalla häneen käydä!

2:NEN SENTTUURIO:

On koetettu. Mutta ei auta parhaat laulut, ei sitrat, ei vaikka Apollo itse astuisi maahan! hän ei löydä meidän joukostamme mieleistänsä.

TIITUS:

Ah, kyllä minä otan hänet.

2:NEN SENTTUURIO:

Ehkä niin, jos hän tietää mitä sinulle on ennustettu.

TIITUS:

Minä otan hänet hänen tietämättä kuka olen.

2:NEN SENTTUURIO:

Sinun äänesi kuultuaan hän liittää sinua vastaan niinkuin perhonen soihtuun.

TIITUS:

Hyvin sanottu.

4:s SENTTUURIO:

Hiljaa, hiljaa! Tuolla hän on!

5:s SENTTUURIO:

Huh, en minä kärsi nähdä velhoja. Telt-
taan minä menen.

3:s ja 4:s SENTTUURIO:

Niin minäkin.

(3:s, 4:s ja 5:s sentt. menevät).

TIITUS:

Minä otan hänet!

1:NEN SENTTUURIO:

Tiitus, leiripäällikkömme on meitä anka-
rasti kieltänyt häntä häiritsemästä.

TIITUS:

Menkää te! Vannon, että saan hänet antau-
tumaan vapaaehtoisesti. Luuletteko, että tuo on
ensimäinen barbaarikuningatar, jonka minä val-
loitan!

2:NEN SENTTUURIO:

(mennessään) Tiitus, ota pois päähineesi, että näkyvät sinun jumalaiset kutrisi. Tuossa hän jo tulee.

TIITUS:

Sinä olet oikeassa.

1 JA 2 SENTTUURIO:

(menevät otettuaan viinileilit mukaansa).

TIITUS:

(katselee oikealle) Mainettasi kauniimpi olet sinä, Berenice. Mutta et sinä rakkauden asioissa ole ensikertalainen; hyvin, hyvin tunnen maineesi siinäkin, ha—ha—ha!

BERENICE:

(tulee oikealta, katsoo ympärilleen, huomattuaan tulleensa leiriin asti kääntyy takaisin, näkee Tiituksen; itseksensä:) Tuo täytyy olla Tiitus Vespasianus.

TIITUS:

Kuka olet, kaunis juutalainen?

BERENICE:

Kuka sinä olet — roomalainen?

TITUS:

Katso!

BERENICE:

Senttuurio? Jokseenkin kaunis mies, — mutta väistyhän nyt sentään tieltäni. Minulle on täällä rauha luvattu.

TITUS:

Sinä olet Berenice, Herodes Agrippaan sisar.

BERENICE:

Ja sinä?

TITUS:

Minä tahdoin sinulle ilmoittaa, että se, jota olet odottanut, on palannut leiriimme.

BERENICE:

Olen kuullut Tiitus Vespasianuksen tulleen leiriin. Mutta että minä olisin häntä odottanut, sitä en tiedä.

TITUS:

Sanotaan sinun tarvitsevan apua.

BERENICE:

(huokaa). Ah, niin! Minä olen kansani karkoit-
tama. Apua olen tullut hakemaan. — Mutta luu-
letko Tiituksen siinä mitään merkitsevän.

TIITUS:

Tiituksesta täällä kaikki riippuu.

BERENICE:

(muka kummastuneena) Sinä olet ensimmäinen, joka
niin sanot. Minulle on kerrottu, että hän kulkee
pilventakaisissa haaveissansa eikä huoli mitään
legioonain asioista.

TIITUS:

Kuka niin on kertonut?

BERENICE:

Oletko sinä takäläinen, kun et sitä ole kuul-
lut sanottavan? Hän kuuluu yhteyttä pitävän
vaan Rooman ylimysten ja pretoriaanein kanssa,
toivoen näiden valitsevan hänet caesariksi. Sitä
täällä kaikki nauraa.

TIITUS:

Nauraa? Täällä? Täällä leirissä?

BERENICE:

Täällä leirissä. — Ja samoin Roomassa.

TIITUS:

Puhut kovin ylimalkaisesti. Tuntenetko Roomaa?

BERENICE:

Mucianus —

TIITUS:

(säpsähtää) Mucianus? Mitä hänestä?

BERENICE:

Mucianus palasi äsken Roomasta. Onko hän sinulle tunnettu?

TIITUS:

(välttäen) On — vähän —

BERENICE:

Sitten tiedät, että Roomassa on Mucianus kaikki kaikessa; hän tuntee hyvin kaikki Rooman

ylimysperheet ja tuntee hyvin myöskin Tiituksen,
— ja hänkin nauroi Tiitusta.

TIITUS:

Mucianus, nauroi!

BERENICE:

Sanoi kovin herkkäuskoiseksi. Ja täällä
leirissä senttuurio Valerius —

TIITUS: (itseksseen)

Jumalat!

BERENICE:

Niin, Valerius ja hänen ystävänsä minun
kuullen nauroivat, että semmoinen kuin Tiitus
luulee olevansa keisarinalku.

TIITUS: (itseksseen)

Jumalat! Jumalat!

BERENICE:

Mikä sinun on? Onko Tiitus sinun ystäväsi?

TIITUS:

(äärimmäisessä pettymyksen katkeruudessa).

Äh, kuinka minä olen lyöty! Pohja horjuu jalkojeni alla. Mihin minä tartun, taivaaseenko vai maahan! Ääh!

BERENICE: (teeskennellen)

Kuka sinä olet? Mitä olen puhunut sinulle! Ah! Sinä — sinä olet Tiitus Vespasianus! Ha—ha. — Tämähän oli hauskaa!

TIITUS:

(punnitsee asemansa Bereniceen nähden; itsekseen):

Kaikki heidät, Valeriuksen, Mucianuksen, ja koko Rooman käsitykset minä johdan minne tahdon. Mutta *sinä* et ole koskaan unohtava tätä tapausta ja minun naurettavaa pettymystäni. Ja kun minä tulen caesariksi, olet sinä osottava minuun ja sanova rakastajillesi: minä tunnen Tiituksen, ja sinun kertomuksesi on oleva heille avain minun olentooni. Minun täytyy tehdä niin, ettei sitä avainta olisi. (Vetää tikarinsa puoleksi esille). Joko minä tapan sinut, taikka — teen sinut ikiystäväkseni. — Saamme nähdä. (Lähestyy Bereniceä). — Berenice, jos kaikki nauravat minun aikeitani,

täytyy minun hakea uusia ystäviä, jotka niihin uskovat. Minä olen paljon kuullut sinusta, Berenice, — sinun taidostasi ja vaikutusvallastasi. —

BERENICE:

Jos olisin ennen nähnyt sinua, Tiitus, — en olisi kuunnellut arvosteluja. Sinun olentosi puhuu muuta.

TIITUS:

Sinä olet kadottanut asemasi, ja tahdot sen takasin voittaa. Minä saan kaikki aikaan mitä tahdon. Isäni ei kiellä minulta mitään.

BERENICE:

Minä kiitän sinua, kaunis Tiitus.

TIITUS:

Mutta — eikö sinun asemasi ja sinun suhteesi täällä ole liian pienet ja ahtaat sinunlaisellesi?

BERENICE:

Haaveeni ovat aina suuremmat olleet, kuin tämä todellisuus, — sen tunnustan.

TIITUS:

Ah, Berenice — eivätkö meidän haaveemme
käykin yhteen!

BERENICE:

(vaikenee).

TIITUS:

Sinä et usko minuun.

BERENICE:

Sano minulle, Tiitus, — mihin perustat us-
kosi?

TIITUS:

(hämillään). Mihinkö perustan? — Sostratos ennusti —

BERENICE:

(naurahtaen). Vai niin.

TIITUS:

Minä uskon, minä tiedän sen, Berenice! Jo
lapsuudessa minä sain sen uskon. Minä kasva-
tettiin Neeron hovissa. Isoäitini Vespasia Polla
vei minut kerran kilpa-ajoihin. Caesar viipyi.

Me odottelimme keisarillisessa loosissa ja minä, pidellen isoäitini kädestä, katselin yleisöä. Katson ja kuulen liikkeen kahinata, kun kaikki hymyhuulin supattaen kääntyvät meihin päin. Isoäiti, — sanon, — miksi he hiljaa, hiljaa paukuttavat käsiänsä? — Se on sinulle tarkoitettu, Tiitus, se on salatervehdys Roomalta sinulle keisarilliseen loosiin. — Siitä saakka on mieleni sytyksissä. Siitä saakka on Rooma minulle sininen metallinpinta, johon tahdon heijastua. Ah Berenice, sammumatoman janon on se herättänyt minussa. Minun täytyy, täytyy, — vaikka kaikki perustukset horjuisivat. — Tahdon koota rikkautta täällä Aasiassa, jolla lahjoon pretoriaanit. Berenice, sinä olet rikas. Me ostamme Rooman!

BERENICE:

Aarteeni ovat kaikki avoinna sinulle, Tiitus. Mutta tuo kaikki, se on tuulentupia. Tarvitaan jotain varmempaa — ja taatumpaa — tarvitaan tuhansien kannatusta.

TIITUS:

Sitä ei ole. Itse teet kaikki tuulentuviksi.

BERENICE:

On toinen pohja, jota tuhannet seikat tukee joka haaralta. Ei vaan niin äkkiä, Tiitus, -- ei niin äkkiä. Vanha isäsi Vespasianus huudettakoon ensin keisariksi. Sinä seuraat häntä.

TIITUS:

Minun isäni? Ha—ha. Berenice — hän on hyvä sotaherra ja hyvä virkamies. Mutta keisariksi Roomaan! — Ei, ei.

BERENICE:

Jospa kuitenkin.

TIITUS:

Berenice, olethan nähnyt häntä täällä leirissä. Hän on kuin tavallinen sotamies. Ei hän ole koskaan saanut hovikasvatusta. Sinä et tunne Roomaa, — he nauraisivat semmoista ajatustakin.

BERENICE:

En minä Roomaa ajatellutkaan. Paitsi Roomaa on vielä toinen voima, joka caesareita luo.

TIITUS:

Mikä voima se on?

BERENICE:

Ne on legioonat.

TIITUS:

Legioonat?

BERENICE:

Jos Galba, kuten kerrotaan, saattoi nousta legioonain avulla Hispaniasta, niin miksi ei Vespasianus Aasiasta!

TIITUS:

Sinä tarkoitat, että me nousisimme Roomaa vastaan!

BERENICE:

Teidän Neeronne ovat nylkeneet viimeisiin saakka itäisiä maakuntiansa. Ei mitään nämä nyt niin haluaisi kuin nähdä mieleistänsä säästävääistä vanhusta Rooman caesarina. Semmoisen on sinun isäsi Vespasianus.

TIITUS:

Meidän omissa legiooneissamme voi tämä aate niinkuin kuuma tuli syttyä. Sen tiedän, sen tunnen joka jänteessäni. — Vespasianus on myös legioonain lemmikki.

BERENICE:

Minä vastaan liittolaisista: Soaemus, Antiochos ovat meidän. Kuningas Vologesuksesta vastaan myös. Tiberius Alexander Egyptistä, ja itse Mucianus Syriasta nousevat ensi merkin saatuaan.

TIITUS:

Berenice! Me kuulumme toisillemme!

BERENICE:

Ah, Tiitus, sinun kaunis katsantosi on minut valloittanut! Minäkin ennustan sinulle: Kun sinä nouset piirittämään minun kaupunkiani, ja kun sinä seisot sen muurien sisällä, tiedä silloin, että sinussa täyttyy meidän kansamme suuri ennustus: Jerusalemissa on maailman herra tuleva!

TIITUS:

»Jerusalemissa on maailman herra tuleva!»

BERENICE:

(vetäytyy seuraavan aikana näkyvistä).

TIITUS:

Minä jään Judean kapinata kukistamaan. Vespasianus, keisariksi huudettuna, marssii Roomaan! — Unelmissa minä olen elänyt. Tämä on toista. Tämä on pohja jalkojen alle. Nyt se tulee — tulee se kauan odotettu, se suuri tosi. Enkö ennen siihen uskonutkaan? Miksi se nyt on minulle kuin uutta ja hurmaten kouristaa minun sydäntäni? Yön äänettömyydessä se nousee pauhaten niinkuin maat ja taivaat asemissaan kääntäisivät: Minä olen kerran oleva tämän maailman hallitsija, ja kuoleman jälkeen olen jumalien joukkoon astuva!

Berenice! Berenice! Missä olet? Miksi jätit minut?

Turhaan säikähdin. Minä tiedän, ettet sinä minulta lähde. Tänä hetkenä, niinkuin kaksi voimakasta virtaa, meidän kohtalomme juoksi yhteen. Nuku, leiri, nuku! Huomenna minä herätän sinut uuteen ajatukseen ja mielet liekkeihin sytytän.

(Mence vasemmalle).

BERENICE:

(näyttäytyy oikealla äärellä, katsoo Tiituksen jälkeen). Minä ihmettelen. Uskonko itseäni? Näinkö jo olen onnistunut! — Ah, joko nyt, joko nyt! — Jerusalemin, roomalainen on sinut tallaava jalkojensa alle. Jerusalemin, juutalainen olen minäkin: miksi häpäisit minun ja miksi poltit minun asuntoni! Hyvästi ikuinen Jerusalemin. En minä sinulle pahasti kostanut, en minä sinua vähästä myynyt: maailman valtaan minä sinut vaihetin.

(Esirippu).

the first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

the end

TOINEN NÄYTÖS

Keisarillinen yksityisasunto Rooman ulkopuolella (Sabiniumissa). Avonainen, katoton etuhuone (atrium). Verhoilla peitetyt ovet vievät sisähuoneeseen, joka on pari porrasta ylempänä. Vasemmalla uhrialttari, jossa palaa tuli. Sisähuoneen oven vieressä pöytä, jossa näkyy lääkeastioita ja lääkeaineita.

TIITUS, DOMITIANUS, AULUS CAECINA, KVEESTORI, SENTTUURIOITA ja HOVILAISIA seisoo kääntyneinä sisähuoneeseen päin, jännittyneessä odotuksessa.

LYSIMAAKOS:

(tulee sisäövestä, menee lääkepullojen luo).

TIITUS, DOMITIANUS ynnä muut:

Kuinka on?

LYSIMAAKOS:

Verenkulku säännöllisempi, kuume vähentynyt.

LÄSNÄOLIJAT: (riemulla)

Siis parempi!

LYSIMAAKOS:

Ei voi varmaan sanoa. Vanhalla iällä voi nämä merkit olla yhtähyvin heikontumisen merkkejä.

TITUS:

(itseksseen) Oh tätä ikuista epävarmuutta!

(Menee Domitianuksen kanssa sisähuoneeseen).

LYSIMAAKOS:

Mutta caesar herää kohta. Silloin saamme nähdä.

(Poistuu jonkun ajan kuluttua lääkeastiain kanssa sisähuoneeseen).

HOVIVÄKI:

(hajaantuu ryhmiin, jotka hiljaa keskustelevat keskenään).

AULUS CAECINA ja CASSIUKSEN VELJEKSET:

(etualalla, keskustelevat muiden kuulematta).

CASSIUS VANHEMPI:

Katso, Aulus, kuinka katkerasti Tiitus suree vanhaan isänsä sairautta!

AULUS CAECINA:

Hän on suuri näyttelijä. Siitä saakka kuin Vespasianus tuli keisariksi, on Tiitus kymmenen vuotta sydämissään odottanut isänsä kuolemata.

CASSIUS NUOREMPI:

Onni Roomalle, ettei se toivo ole toteutunut.

AULUS CAECINA:

Oo, veljet, jalot tasavaltalaiset. Me lähemmme suurta ratkaisua. Nyt täytyy toimia. Jos Vespasianus kuolee, on kaikki myöhäistä, ja tyranni nousee Rooman sortajaksi.

CASSIUS NUOREMPI:

Oikeassa olet, Aulus Caecina, *nyt* sen on tapahtuminen.

AULUS CAECINA:

Oo, te vanhain patriisein jälkeläiset, katso-kaa, mikä tyranni Tiituksessa nousee: jo ennen

nousemistaan hän isänsä nimessä surmauttaa ja maanpakoon syöksee kaikki, mikä Roomassa on vapaata ja arvokasta.

CASSIUS NUOREMPI:

Neeroa julmempi hänestä on tuleva!

AULUS CAECINA:

Te vapauden viimeiset edustajat, sallitteko, että hänen juutalainen lemmittynsä, Berenice, asuu Rooman palatsiumissa ja sanoo itseänsä Augustaksi!

CASSIUS NUOREMPI:

(kiihoittuneena): Ei koskaan! Ei koskaan! Minä olen valmis, Aulus.

AULUS CAECINA:

(Cassius vanhemmalle): Mutta sinä? Sinä epäröit?!

CASSIUS VANHEMPI:

Minua epäilyttää vielä seuraava kohta: Jos me Tiituksen otamme hengiltä, täytyy meillä olla takaus, että te pretoriaanit, meidän liittolaisemme, ette petä meitä ja huuda nutta caesaria.

Me tiedämme kaikki, että Tiituksen veli, nuori Domitianus, — on teidän suosiossanne.

AULUS CAECINA:

Ha-ha, vai Domitianus! — Hiljaa! Tuossa hän on.

DOMITIANUS:

(tulee sisähuoneesta, lähestyy Aulus Caecinaa).

CASSIUKSEN VELJEKSET:

(poistuvat).

AULUS CAECINA:

Caesar Domitianus?

DOMITIANUS:

Olivatko nuo mustat sinun orjiasi?

AULUS CAECINA:

(nyykyyttää päätä) Vakoojiani.

DOMITIANUS:

(hiljaa, toisten kuulematta). Aulus, nyt on yhdestä seikasta tarkka vaari pidettävä. Isäni on — niin-

kuin luulen — kirjoittanut testamentin, jossa minä, Domitianus, tehdään veljeni Tiituksen myötähal-litsijaksi. Jos hän antaa sen Tiituksen käsiin, olen minä hukassa. Tiitus sen väärentää. Minä tunnen hänet! Hän on taitava semmoisessa.

AULUS CAECINA:

Caesar, sinä tiedät, että minä puolestani soisin sinun yksin tulevan Rooman herraksi.

DOMITIANUS:

Ah, Aulus, sinä olet minun ystäväni.

AULUS CAECINA:

Nuo kaksi ne oli urkkijoitani. He kertoivat, että tasavaltalaiset väijyvät Tiitusta, murhataksseen hänet, kohta kun Vespasianus kuolee. — Ilmoitanko Tiitukselle?

DOMITIANUS:

Mitäs minä tiedän. Se on sinun asiasi. Sinähän olet Rooman prefekti.

AULUS CAECINA:

Ajattelen, että sinun olisi paras kaikissa tapauksissa olla Roomassa valmiina heti toimiin

ryhtyäksesi, ettei nuo hourupäiset tasavaltalaiset ennätä siellä sinun asioitasi sekoittaa.

DOMITIANUS:

Jos sinä vaan jäät tänne sitä testamenttiasiata silmällä pitämään. Tiedä: Berenice on täällä. Heitä on kaksi minua vastaan. Molemmat yhtä viekkaita.

AULUS CAECINA:

Caesar huomaa: jos Tiitus sysätään tieltä, on Berenice meidän tukemme jokaista muuta vastaan.

DOMITIANUS:

Minä rakastan Domitiaa ja inhoon Bereniceä. En huoli hänestä.

AULUS CAECINA:

Caesar, onhan mahdollista, että hän on silloin vähempäänkin tyytyväinen.

DOMITIANUS:

Onko totta, mitä olen kuullut kerrottavan: sinä olet suhteissa häneen? — No, no. En vaadi

vastausta. — Kun minä nyt ratsastan Roomaan, täytyy sinun lähettää henkivartijoita mukaani. Tie on turvaton.

AULUS CAECINA:

Ja henkesi on tällä hetkellä kaikkia aarteita kalliimpi.

DOMITIANUS:

Ah, Aulus, millä aavistuksilla sinä täytät sydämeni! Oo, joka voisi nähdä tulevaisuuden verhon läpi!

LYSIMAAKOS:

(tulee sisähuoneesta): Tuon riemusanoman! Caesar on herännyt. Pyysi maitoa, pyysi syödä! — Kuulitko? Pyysi syödä.

LÄSNÄOLIJAT:

(ottavat sanoman riemulla vastaan, ympäröiden Lysimaakon).

TIITUS:

(tulee sisähuoneesta. Hänen kasvonsa ilmaisevat suurempaa riemua kuin kenenkään).

LYSIMAAKOS:

(vastaa kysyjille): Kyllä, kyllä, ihan varmaan. Jos hyvin käy, voi caesar elää vielä monta, monta vuotta. Pahin on voitettu, pahin on voitettu!

(Menee lääkkeiden kanssa sisälle).

TITUS:

Vaara näyttää todella olevan tällä kertaa voitettu. Kiitos, Lysimaakos. Ilosanoman toivot meille kaikille. — Keisarillinen seurueemme on vapaa lähtemään Roomaan takasin.

AULUS CAECINA:

Salli kysyä, jalo caesar, milloin itse aijot Roomaan saapua?

TITUS:

Miksi se sinulle on tarpeen tietää?

AULUS CAECINA:

Liian kauan on Rooma ollut ilman johtavaa päätä. — (Erityisesti Tiitukselle): Miksi viipyisit, caesar, enää tämän sairastuoteen ääressä, onhan vaara ohitse! Rooma odottaa, himoitsee nähdä jälleen sinun jumalaista olentoasi. Kun isäsi on

täällä näkymättömissä, on niinkuin sinä yksin olisit Rooman herra. Tule, caesar, tule! — (Tuttavallisemmin ja hiljemmin): On ilmestynyt uusia tähtiä yölliselle taivaalle.

TITUS:

Ha—ha—ha. Sinä tiedät miltä puolelta ottaa minut, kunnon Aulus.

Ei, Aulus, en uskalla vielä jättää vanhusta. Toivon, että yhä johdat senaatin istuntoja.

AULUS CAECINA:

Sinun toivosi on meille käsky.

(Poistuu syrjemmäksi).

DOMITIANUS:

(Tiitukselle). Minäpä en myöskään lähde täältä. Sinä — sinä — isä aikoo tehdä testamentin — minä tiedän sen — minä näin pergamentinkin hänen vieressänsä. Jos sinä saat yksin tänne jäädä, —

TITUS:

No, no Domitianus. — Sinä menet kauniisti Roomaan, eikö niin? Katsos, kun nyt olemme

saaneet niin hyvän sanoman isän terveydestä, voit sinä rakkaan Domitiasi kanssa panna toimeen suuret kestit palatsiumissa. Saatte kutsua sinne ketä tahdotte, saatte voittajat ja tanssijat, ja saatte siellä mielinmäärin leikkiä yksinvaltiaita.

DOMITIANUS:

Ole sinä!

TITUS:

Pikku Domitiasi kanssa — mitä?

DOMITIANUS:

Olkoon menneeksi, koska isäkin on terveempi. Mutta jos sinä vaan sen testamentin —

TITUS:

Domitianus, Domitianus, — sinustapa minulla on vastus! Kas niin —!

DOMITIANUS:

Seurueeni! (Lähtee).

LÄSNÄOLIJAT:

Terve, caesar Tiitus! (Lähtevät Domitianuksen jäljestä).

TIITUS:

(kveestorille): Mitä vielä?

KVEESTORI:

(antaa Tiitukselle pergamentin).

TIITUS:

(lukee, antaa pergamentin pois). Kaikki siinä luetellut ovat heitettävät vankilaan.

KVEESTORI:

Vankilamme ovat täynnä, caesar.

TIITUS:

Siis teloitamme joka ikisen. (Hetken kuluttua): Mitä sanoo Rooman kansa minusta?

KVEESTORI:

Pelkäävät sinua. Odottavat sinusta toista Neeroa.

TIITUS:

(hymyilee itseksensä). Se on hyvä niin. — Sanoppa sinä, minun herkin tuntosarveni, mitä odottavat

patriisit minusta — ne vanhat sukuylimykset kodeissaan, missä ei hovin kulta kimaltele, vaan asuu vanhan Rooman henki hiljaisessa puolipimenossa. Oletko urkkinut, niinkuin olen käskenyt? Sinä vaikenet?

KVEESTORI:

En tiedä uskallanko — ?

TITUS:

Mitä aijot kertoa minulle — ?

KVEESTORI:

Eilen eräässä seurassa kuulin todella patriisein sinua arvostelevan.

TITUS:

Sinä luulet kai, että olen hyvinkin utelias, ha, ha.

KVEESTORI:

Heillä on kummallinen luulo sinusta. He sanovat, että sinä ainoastaan teeskentelet julmuutta, herättääksesi pelkoa ja nöyryyttä, niinkuin teki suuri Augustus ennen valtaistuimelle nousuansa, mutta —

TITUS:

— mutta?

KVEESTORI:

Mutta suuren Augustuksen luonnetta et sentään osaa matkia — sanovat; — et hallitse tunteitasi — et ole oikea roomalainen — ja olet nousukas.

TITUS:

(on ottanut kovin itseensä). Enkö vieläkään ole kylliksi itseäni sulkenut! (Teeskennellen ylemmyyttä): Ovatko he ehkä nähneet minun itkevän, ha—ha! — Joko minä sanoin sinulle? nuo ovat teloitettavat, jok'ikinen! Saat mennä.

KVEESTORI:

(viipyy).

TITUS:

No?

KVEESTORI:

Tahtoisin varoittaa sinua, caesar, eräästä vihollisestasi.

TITUS:

Sano.

KVEESTORI:

Pidä silmällä Aulus Caecinaa.

TIITUS:

Mitä sinä sanot? Hän on parhain ystäväni!

KVEESTORI:

Voi olla. Kuitenkin, hän on valmistanut pretoriaaninsa sen varalle että isäsi kuolee. Katso, tässä on jäljennös hänen salaliittoaikeestansa, jonka näin hänen sotamiehillensä. (Antaa Tiituk-selle toisen pergamentin).

TIITUS:

(lukee, yhä enemmän kiihtyen; viskaa pergamentin raivokkaasti kveestoria vastaan). Sen sinä olet itse sepittänyt! Sinä — sinä olet hänen kilpailijansa. Te olette molemmat pyrkineet pretoriaanien päälliköksi, ja kadehtineet sitä virkaa minulta. Te myrkytätte koko minun elämäni, te pilaatte juonillanne koko minun onneni, ennenkuin sen olen saavuttanutkaan!

KVEESTORI:

(nostaa pergamentin ja lähtee hitaasti).

TITUS:

Tätäkö minä olen tavoitellut. Tähänkö minä hukkaan elämäni! — Ah, yksi ainoa minut siitä auttaisi, — se ainoa, jota en ole vielä saavuttanut. — »Sinusta tulee suuri hallitsija, Tiitus; sinä olet täyttävä maailman hyvillä töillä» — ha—ha, mikä haihtuva unelma kaukaisesta nuoruudesta! — Niin, jos olisin nuori, ehkä saavuttaisinkin, mutta minä vaan en enää *uskalla* mitä silloin uskalsin. Enkä tiedä, mistä enää voimaa ottaisin.

LYSIMAAKOS:

(tulee sisähuoneesta, menee lääkepöytänsä luo).

TITUS:

Lysimaakos, eikö — sinun lääketaitosi voisi määrätä aikaa, kuinka kauan vanha isäni vielä kestää näitä kovia taudinkohtauksia? — Lähi-
maille —

LYSIMAAKOS:

Herra, ei se ole tärkeintä. Tärkeintä on olla erehtymättä itse hoidon tavassa.

TITUS:

Valtakunnan asioille on kuitenkin perin tärkeätä, että punnitset sitä kysymystä.

LYSIMAAKOS:

Luvallasi sanoen, herra, minun asiani on vaan katsoa, että ihminen jääpi eloon.

TITUS:

(kiivastuu, mutta hillitsee itsensä).

LYSIMAAKOS:

Kaikki on mahdollista. Mahdollista on, että loppu tulee äkkiä — milloin emme odotakaan. Mutta yhtä mahdollista on, että caesar — hän on nyt seitsemänkymmenen kahden ikäinen — kestää tämän kohtauksen ja elää vielä kymmenen, miksei parikymmentäkin vuotta. Sitä hetkeä ei tiedä yksikään. Se on ja täytyy olla ihmisille salaisuus.

TITUS:

Ainakin lääkäreille.

LYSIMAAKOS:

(poistuu sisähuoneeseen).

TITUS:

(puhuu oikeaan sivuhuoneeseen): Berenice! Minä tarvitsen sinua.

BERENICE:

(tulee kuulumattomasti, seisoo pari askelta ovelta).

TITUS:

Sinä kuulit mitä Lysimaakos sanoi?

BERENICE:

(nyykyyttää päätä).

TITUS:

Siten päivästä päivään, kuusta kuuhun, vuodesta vuoteen. Mitä puuttuu minulta? Hallitsen kaikki virkakunnat, sanelen keisarilliset lausunnot senaatissa, olen ainainen konsuli, olen tribuuni, elinajakseni pontifex, olen pretoriaanein päällikkö, — olen isäni myötähallitsija, — caesar. Ja kuitenkin en ole saavuttanut sitä, mitä olen tarkoittanut. Kuka tietää kumpi meistä ennen kuolee. Tämä *epävarmuus* se kalvaa ja kuluttaa minua. Ennen muinoin tein mitä tahdoin, saavutin mitä tahdoin. *Nyt* ei se ole enää minun vallassani. Olen sitonut itseni.

BERENICE:

Se on hyvin totta: sinä olet pysähtynyt. Rohkeutesi on rajansa löytänyt. Sinä et ole enää niin nuori kuin silloin.

TIITUS:

Ei, Berenice, intohimoisemmin kuin koskaan palaa mieleni. Tämä *epätietoisuus* se on vaan mahdoton minulle. En voi elää ilman varmuutta.

Tuo Lysimaakos, hän ei voi mitään sanoa. »Se voi tapahtua kohta» — ja sitten taas: »voi elää vaikka kaksikymmentä vuotta.» — Jos ei lääketiede voi minulle vastata, kysyn auguurilta, enteiden lukijalta.

BERENICE:

Jos se vaan ei huomiota herättäne. Sanoivat: Tiitus on levoton.

TIITUS:

Joka taholta minä olen aidattu. — Sinä, Berenice, olet itäisiltä mailta; sano, tunnetko enteitä, joista voi tulevaisuutta arvata?

BERENICE:

Ha—ha—ha.

TITUS:

Sinä naurat?

BERENICE:

Minusta on aina kummalta tuntunut, että roomalaiset uskovat enteihin. Tiitus, maailman valta on omankäden tuote. Ei kukaan sinua siihen auta, ellet sinä sitä ota!

TITUS:

Kunpa tietäisin, ettei siitä tule minulle rangaistusta taivailta! Hän on isäni.

BERENICE:

Paljon on taivaalla keinoja tahtonsa ilmaisemiseksi. Jos se tekee esteitä, mikset käske merkiksi sen ukkosena jyrähtämään. Se enne olisi caesarille kyllin arvokas.

TITUS:

Nyt on keskipäivä, taivas pilvetön.

BERENICE:

(kohauttaen olkapäitensä): Mitään muuta ennettä en minä tiedä.

LYSIMAAKOS:

(vetää syrjälle sisähuoneen oven verhon).

VESPASIANUS:

(seisoo Lysimaakoon nojautuneena sisähuoneen
pimentoa vasten).

BERENICE:

(vetäytyy nopeasti syrjään, menemättä kuitenkaan näkyvistä).

VESPASIANUS:

Missä on minun poikani Tiitus?

TITUS:

Isä, isä, älä vaivaa itseäsi. Tässä olen, isä.

VESPASIANUS:

Entä poikani Domitianus?

TITUS:

Rauhoittuneina sinun terveydestäsi, isä,
äskен kaikki läksivät takasin Roomaan.

VESPASIANUS:

Tule tänne, Tiitus. Annas kun tunnustelen sinua. Silmäni eivät näe, mutta hengessä näen sinut elävänä edessäni. Tiitus, Tiitus, sinun puuhiasi tämä on ollut kaikki. Sinä teit minut, yksinkertaisen virkamiehen, keisariksi. Mutta annas kun sanon sinulle, ennenkuin kuolen: liian paljon sinä luulet, liian paljon sinä odotat purpuratoogasta. Ei se ole mitään, ei yhtään mitään. Kaiken aikaa olen tuntenut itseni suureksi narriksi. Ja enin silloin kuin seisoin triumfiavaunuissa, — hölmö minä! aamunkoitosta päivänlaskuun seisoin siinä sekä oman että koko maailman ivan esineenä. Narri minä, minulle tapahtui mitä olin ansainnut!

TIITUS:

Taudista parantuvanakin olet parantumaton ivassa!

VESPASIANUS:

Voi minua! Pahin näytelmä on vielä jäljellä. Kuoltuani te panette toimeen loistavan hautausseaton ja julistatte minut jumalaksi!

TIITUS:

Hiljaa, hiljaa, isä. Orjat voivat kuulla. Jos caesar menee kuolemaa kohden niinkuin tavalli-

nen ihminen, mikä silloin hänet alamaistansa erottaa? Jumalaksi tulee caesar kuoltuansa.

VESPASIANUS:

Jumalaksi, jumalaksi! Ah, Tiitus: kovaa on vanhan soturin, niinkuin minä, jolla on valta maailman yli, kadottaa valta itsensä yli niin, ettei jaksa enää roomalaisen tavoin elämäänsä lopettaa. Kovin jo haluaisin tämän narriuden perinnöksi luovuttaa. Mitä, Tiitus? jätänkö huttua tavaraa? ha—ha—. Kuitenkin minulla on *kaksi* poikaa. Hallitkaa yhdessä. Ota hänet vierellesi, Domitianuksen, että hänkin saa vähän maistaa sitä, mitä niin himoitsee. Tiedän, Tiitus, että sinä teet kaikki niinkuin itse tahdot. Minä vaan rukoilen sinua: ota Domitianus mukaan. Kas tähän, tähän olen hallitussuunnitelmani kirjoittanut. (Antaa Tiitukselle pergamentin). Oh voimani, voimani! Liiksi, liiksi olen puhunut. — Lysimaakos!

LYSIMAAKOS:

Levätä täytyy sinun majesteetti. Kunhan tämä voimainponnistus ei toisi turmiota!

VESPASIANUS:

(peräytyy Lysimaakon tukemana verhon taa).

TIITUS:

(tulee uhrialttarin luo, hetken mietittyänsä heittää pergamentin tuleen ja jää katsomaan savua, joka menee alas).

BERENICE:

Mitä sinä katsot, Tiitus?

TIITUS:

Viskasin tuleen nahkapalasen. Ajattelin: jos savu nousee, käy niinkuin minä tahdon, — jos menee alas, käy toisin. Katso, kuinka savu kiihiskelee pitkin maata!

BERENICE:

Sinä olet Jerusalemin hävittäjä, Tiitus. Kun piiritit kaupunkia, raivosi siellä hirmuinen rutto. Sinä tulit muurin yli. Tuhansia maamiehiäni upotit verivirtaan. Pyhän temppelin portteihin olivat viimeiset paenneet Jehovan apuun luottaen. Sinä tulit, sinä tulit sinnekin! Jääkylmä hymy huulillasi, sotamiestesi ilkkuesssa sinä surmautit

ja liekkeihin poltit kaikki: Kokonaisen kansan hävitit maan päältä. — Etpä silloin katsonut minne savu menee.

TIITUS:

Enkö olisi saanut tehdä mitä tein?

BERENICE:

Sait, Tiitus. Oikein sinä sanoit: sinä saat tehdä mitä tahdot. Mutta siellä oli *paljon* vanhuksia, Tiitus. Nyt on edessäsi yksi ainoa, joka melkein pyytää sinun apuasi elämästä päästäk-sensä ja sinä kysyt enteitä ja pelkääät rangais-tusta! Minä luulin, Tiitus, että sinä vielä yhä olet sama roomalainen, joka uskot vaan itseesi. Paljon sinä olet heikontunut siitä asti. Älä näytä sitä. Sillä varmaan tahtoo Rooma nähdä *rooma-laisen* herranansa. Ja niitä on Roomassa miehiä —

TIITUS:

Berenice!

BERENICE:

(nöyränä): Ah! sinä et enää tarvitse minua.

(Menee oikealle).

TITUS:

Todella, kun ajattelen, — mikä erotus on vanhuksen ja vanhuksen välillä. Verellä ja miekalla olen avannut tieni, kukistanut jokaisen, joka on ollut minulle esteenä, kirjoittanut satojen kuolemantuomioiden alle, enkä koskaan ole epäillyt, että teen mitä *pitää* tehdä. Tässä on esteenä vaan minun oma tunteeni: hän on muka isäni. Mitä minun yksityinen tunteeni tässä merkitsee! Ja sitäpaitsi: kerran meidän kumminkin on eroaminen. Sinua elämä jo vaivaa, enemmän kuin huvittaa. Suora hyvätyö se olisi sinulle. Ei ole mitään syytä, ei mitään syytä minun viivytellä. — Mutta ah! minä olen voimaton. En voi itse ratkaista. Alanko jo todella vanheta pois elämästä! Ennenkuin olen saavuttanut —! Aah, sydämmeni, sydämmeni!

LYSIMAAKOS:

(tulee lääkepöydän luo). Kas tässä, caesar, on kaksi kummaa lääkeainetta, yhtä kirkkaat kumpikin, kuin tavallinen vesi, mutta perin erilaiset vaikutukseltaan: toinen auttaa hitaasti ja varmaan, toinen auttaisi kohta, mutta voi myöskin kohta tappaa.

TIITUS:

Etkö uskaltaisi sitä käyttää, Lysimaakos?

LYSIMAAKOS:

Ehei, ei, ei. Se olisi ajattelematonta. Se on vaarallinen lääke, caesar, se voi tappaa muutamassa hetkessä. Pannaan pois, pannaan pois.
(Panee pois toisen maljoista).

VESPASIANUS:

Tuo vettä, Lysimaakos, kurkkuani polttaa, vettä!

LYSIMAAKOS:

Jumalat! Se on caesarin ääni!

TIITUS:

Anna tänne!

LYSIMAAKOS:

(jättää kädestään maljan Tiitukselle, ja kiiruhtaa itse veden kanssa sisähuoneeseen).

TIITUS:

Voiko ennettä olla sen parempaa, kuin mikä nyt tuli käteeni. Ei suinkaan se tuokaan ole

mitään myrkkyä! Hän sanoi: se voi auttaa kohta. Taivas ratkaiskoon! (Vaihtaa maljat).

LYSIMAAKOS:

Nyt on sopiva aika antaa lääke, ennenkuin sairas jälleen nukkuu. (Ottaa maljan Tiituksen kädestä, menee sisähuoneeseen).

TIITUS:

Jyrähdä siis taivas! Caesar odottaa sinun vastaustasi. En kuule mitään, en yhtään mitään. On hiljaista kuin hautakammiossa. Tämä oli viimeinen paha työ minulta. Koko maailman minä täytän hyvillä töillä.

LYSIMAAKOS:

Ah, mitä tämä on! (Juoksee ulos, hakee uusia lääkkeitä). Caesar on saanut odottamattoman kohtauksen. Pelkään pahinta! (Takasin sisään). Voi minua! Hän meni tainnuksiin. Tämä on hänen loppunsa. Voi minua, voi minua!

TIITUS:

(sisähuoneen ovella): Älä huuda, Lysimaakos, anna rauhaa kuolevalle. Etkö näe, kuinka tuskatta

hän kuolee, vanha, väsynyt isä. Taivas itse lopetti hänen elämänsä.

LYSIMAAKOS:

Ei hänen vielä olisi kuolla pitänyt. Monta rauhaisaa vuotta toivoin hänen vielä elävän. Voi minua!

TIITUS:

(tulee ovelta). Minun hetkeni on tullut. Virtaa entinen veri minussa, nosta minut minun entinen usko itseeni. Pois — pois heikot tunteet! Minä otin, mikä kuului minulle. Nyt minä ratsastan Roomaan.

Lysimaakos, nyt ratsastan Roomaan. Kuolonsanomani vien itse perille.

Caesarin henkivartijat!

LIKTORIT ja PRETORIAANIT

(tulevat).

TIITUS:

Tällä hetkellä on caesar Flavius Vespasianus astunut jumalien joukkoon!

LIKTORIT ja PRETORIAANIT:

Terve caesar, Tiitus Flavius Vespasianus,
Rooman imperaattori!

(Kaksi pretoriaania asettuu miekat paljastettuina sisähuoneen
• ovelle, yksi kummallekin puolelle).

TIITUS:

Roomaan! (Menee).

LIKTORIT ja PRETORIAANIT:

(menevät hänen jäljessään).

(Jonkun ajan perästä kuuluu etenevä hevosten kavioiden kopse).

LYSIMAAKOS:

(tulee valitellen sisähuoneesta).

BERENICE:

(tulee oikealta).

LYSIMAAKOS:

Voi minua! Vastoin luulojani, vastoin kaik-
kea varovaisuuttani! Annoin lääkkeistä sen, joka
oli vaarattomin. Mutta hän kuoli niinkuin olisin
vaarallisimman antanut. — Oo, jumalani, jospa

olisinkin erehtynyt! (Menee katsomaan toista maljaa).
 Mahdotonta! Annoinhan Tiitus caesarille käteen
 oikean maljan, mutta tämä näyttää vähän —
 Minun täytyy tutkia — käteni vapisevat —

BERENICE:

(ottaa maljan Lysimaakon kädestä ja viskaa pois). Joutavia!

LYSIMAAKOS:

Voi minkäs teit! Nyt en koskaan saa tietää olinko erehtynyt.

BERENICE:

Turhaan voivottelet, Lysimaakos. Mikä on tapahtunut, se on tapahtunut. Ei ole sinun työsi loppunut. Valvo Tiituksen elämätä yhtä hyvin kuin olet Vespasianuksen valvonut.

LYSIMAAKOS:

Mitä muuta orjan olisi tekeminen. Ei, sanoin väärin: kaikki voimani, kaiken kykyni panen herrani elämän palvelemiseen. Muu ei kuulu minuun. Olenhan Tiitusta lapsesta asti seurannut ja hoitanut. (Ajatuksissaan). Luulen kuitenkin, että hän tarvitsee vallan erikoisia lääkkeitä — vallan erikoisia.

BERENICE:

Kuuletko kaviolin kopsetta? Nyt on Jerusalemin hävittäjä Rooman yksinvalti.

— Uskotko sinä, Lysimaakos, koston jumalaan?

LYSIMAAKOS:

(pudistaa päätänsä).

BERENICE:

He hajoittivat Judean kansan ja hävittivät pyhän kaupungin, mutta juutalainen vallitsee kuitenkin maailman valtijasta ja kaikki on kohta minun kädessäni.

LYSIMAAKOS:

Kaikki, ainoastaan ei kosto.

BERENICE:

(leikkien rannerenkaansa kanssa). Kuinka tahdonkin.

LYSIMAAKOS:

Ei ole koston jumalaa. On ainoastaan niittäjä, joka korjaa eloa maailman pellosta. Missä kypsyy hedelmä, siellä se korjataan.

BERENICE:

Ha-ha-, oliko se sinun niittäjäsi, joka äsken
Vespasianuksen korjasi!

LYSIMAAKOS:

Oli, ruhtinatar.

BERENICE:

(nauraen:) Sinä et ole vaarallinen, Lysimaakos,
— et todellakaan!

(Esirippu).

KOLMAS NÄYTÖS

Huone Rooman palatsiumissa. Taka-alan muodostavat korkeat portaat pylväsriveineen. Portaiden keskikohdalla, niiden kummallakin puolen, on verhoilla peitetyt syrjäövet. Etuala on keisarillinen atrium, josta myös johtavat ovet kummallekin puolen.

DOMITIANUS ja DOMITIA vasemmalla, muihin läsnäoleviin nähden hallitsevassa asemassa, loikovat ruokien ja juomien ääressä. AULUS CAECINA, lähinnä heitä. Toisella puolella lähinnä FILOSOOFI. Sitten HOVIRUNOILIIJA ja muita pitoihin käsketyitä, RITAREJA, SENAATTOREJA, NAISIA, jotka osaksi ovat nousseet paikoiltansa ja liikkuvat vapaasti. Pidot ovat pitkälle ehtineet. Kaikki ovat sekä käytöksessään että puheissaan vapaat. Soitto kuuluu toisinaan. Keisarilliset ORJAT suorittavat palvelusta.

DOMITIANUS:

No, runoilija, annas äänesi kuulua.

DOMITIA:

Hiljaa sitrat! Nyt soitetaan säkkiin ha-ha-ha!

RUNOILIJA:

Olen valmistanut sinun kunniaksesi pitkän
heksameeterin.

DOMITIANUS:

Vai valmistanut!

DOMITIA:

Valmistamatta saat piipertää määräyksemme
mukaan. Antakaa hänelle viinimarjan mehua!

AULUS CAECINA:

Ahaa, nyt pannaan runoniekka koetukselle.

RUNOILIJA:

Odotan määräystäsi, caesar.

DOMITIANUS:

Laulappas julki minulle mimmoisen soisit
keisarin olevan. No, Muusat hoi! Sitrat, autta-
kaa häntä.

LÄSNÄOLIJAT:

Kuulkaa, kuulkaa! (Huomio kääntyy joka taholta
runoilijaan).

RUNOILIJA:

Sinunlaisesi soisin hänen olevan, ihanan katsoa kuin on merentakaa nouseva päivä, vapaan ja onnellisen kuin jumalat!

VIERAAT:

(hyväksyvästi): Hyvä, hyvä!

TIITUS:

(saapuu puolijuoksussa portaiden ylimmille astuimille, pysähtyy äkkiä, kuuntelee runoilijan sanoja, ilmaistematta tuloansa. Sitten kätkeytyy oikealla olevan verhon taa).

RUNOILIJA:

Katso, suuri orjalauma, jota sanotaan Roomaksi, on sinun synnyttäjäsi. Katso, tuntien kahleita me tahdoimme nähdä yhden kahleettoman, yhden tahdoimme nähdä yli-ihmisen, jota ei sido säännöt, ei pykälät, ei filosoofien määräykset. Yhden tahdoimme nähdä vapaan, rikkauden ja onnen ympäröimän, jolle ei ole rajoja pantu, joka tekee mitä tahtoo, jolta ei puutu mikään, — ja semmoiseksi synnytimme sinut, sinä jumalainen, kuolematon caesar!

LÄSNÄOLIJAT:

(paukuttavat käsiänsä).

DOMITIANUS:

Mainiosti puhuttu. Julistan sinut hoviru-noilijakseni, kun tulen caesariksi. Syöttäkää ja juottakaa häntä.

AULUS CAECINA:

Mitä sanoo meidän filosoofimme tähän? Runoilija taisi antaa pienen letkauksen teikäläisille.

FILOSOOFI:

Vapaudesta sanansa puhuivat, suustansa löyhkäsi orjan henki. Mutta meitä filosoofeja huvittaa aina vastakohdat. Niinpä tiedän minä toisen opin, joka myöskin rehoittaa tulevassa valtakunnassasi, caesar, — ja, kuten äärimmäisyydet aina, on yhtä hullunkurinen.

DOMITIA:

Puhu sinä vuorostasi.

FILOSOOFI:

Nuo kristityt, joita Neero sirkuksessa pedoilla raatelutti ja rovioilla poltti, ne opettavat, ettei keisari *ensinkään* voi olla onnellinen.

DOMITIANUS:

Kuka olisi onnellisempi keisaria?

FILOSOOFI:

Se, joka ei huoli vallasta eikä rikkaudesta, sanovat he.

AULUS CAECINA:

Joitako pedot raatelevat? ha-ha.

LÄSNÄOLIJAT:

Ja joita rovioilla poltetaan? ha-ha-ha.

DOMITIANUS:

Vieläkö kristityitä on meidän valtakunnassamme, Aulus?

AULUS CAECINA:

Lienee yksi ja toinen Neeron vainoista säilynyt.

DOMITIANUS:

Kun tulen caesariksi poltan viimeisetkin heistä.

LÄSNÄOLIJAT:

(paukuttavat käsiänsä Domitianukselle).

LYSIMAAKOS:

(tulee, katsoo ympärilleen, lähestyy Aulus Caecinaa ja kuiskaa tämän korvaan).

AULUS CAECINA:

(kavahtaa pystyyn, kuiskuttaa kiihkeästi Lysimaakon kanssa).

DOMITIA:

Soittoa, soittoa enemmän! Ja missä tanssijat? — (Domitianukselle, huomattuaan Lysimaakon): Domitianus, katso! — mitä puhuu hän Aulukselle?

AULUS CAECINA:

(Lysimaakolle) Apollon kautta, älä hiisku sanaakaan, ennenkuin luvan annan.

DOMITIANUS:

(kavahtaa pystyyn, lähestyy Aulus Caecinaa). Mitä on tapahtunut?

LÄSNÄOLIJAT:

(hämmästyksissään): Lysimaakos täällä!

AULUS CAECINA:

Odottamaton taudinkohtaus. — Vespasianus on kuollut!

DOMITIANUS:

Jumalat!

DOMITIA:

Missä on Tiitus?

LÄSNÄOLIJAT:

(paitsi Aulus Caecina ja Lysimaakos) Missä on Tiitus?
(Hajoovat kiihkeinä vasemmalle ja oikealle).

LYSIMAAKOS:

(poistuu tuskailleen oikealle).

DOMITIANUS:

Testamentti, Aulus!

DOMITIA:

Tiitus? missä Tiitus on?!

AULUS CAECINA:

Hiljaa! Lysimaakos sanoo, että Tiitus ratsasti Roomaan ennen häntä.

DOMITIANUS:

Aulus — aavistus välähti minussa —! Tasa-valtalaiset!

AULUS CAECINA:

Tiitus on murhattu!

DOMITIA:

(huutaa) Domitianus! Nyt meidän hetkemme on tullut! Oo, kun ei sitä meiltä vaan kukaan ottaisi!

DOMITIANUS:

Aulus auttaa meitä. Oo, Domitia, Domitia!

AULUS CAECINA:

Ei ole hyvä, että Rooma liian aikaisin saa tietää mitä me tiedämme. Domitia, hae Lysimaakos, tuki hänen suunsa.

DOMITIA:

(juoksee vasemmalle).

AULUS CAECINA:

Berenice on tulossa. On mahdollista, että testamentti on hänen hallussaan. Sinun täytyy ensimmäiseksi häntä tavata.

DOMITIANUS:

(hätääntyneenä) Missä on Berenice?

AULUS CAECINA:

Tuonne päin.

DOMITIANUS:

(juoksee vasemmalle).

AULUS CAECINA:

Nyt, Aulus, viisaasti ja rohkeasti!

(menee vasemmalle).

ORJAT:

(juoksevat kokoon eri haaroilta).

ENSIMÄINEN ORJA:

Minä kuulin prefektin sanovan: Tiitus on murhattu!

MUUT ORJAT:

(huutavat hämmästyksestä).

TOINEN ORJA:

Ja he kielsivät ilmoittamasta.

KOLMAS ORJA:

Pitääköhän sitä uskoa?

NELJÄS ORJA:

Pahako se olisi!

VIIDES ORJA:

Suurin onni, suurin onni se olisi. Sh!

ENSIMÄINEN ORJA:

Sh, sh, — Rooman orjain ilo se olisi.

TOINEN ORJA:

Katsokaa, tuolla tulee Lysimaakos itkien.

LYSIMAAKOS:

Ah, eikö vieläkään! Jumalani, jumalani!
Hän on murhattu! (Itkee valitellen).

ENSIMÄINEN ORJA:

Lysimaakos, tahtoisitko, että hän tulisi?
Etkö sinä orja olekaan?

KOLMAS ORJA:

Rooma riemuitsee, jos se on Tiituksesta
päässyt.

NELJÄS ORJA:

Mutta henkilöäkäri huokaa.

LYSIMAAKOS:

Pienestä lapsesta, pienestä lapsesta olen
häntä hoitanut, monista taudeista olen paranta-
nut. Rakas on minulle hänen elämänsä. (Menee
välitellen).

KOLMAS ORJA:

Tuo on ainoa koko Roomassa.

ENSIMÄINEN ORJA:

Koko valtakunnassa, Espanjasta hamaan
Eufratiin käy kevennyksen huokaus.

KOLMAS ORJA:

Prefekti

TOINEN ORJA:

Berenice!

KAIKKI ORJAT:

(juoksevat hajalle).

AULUS CAECINA ja BERENICE:

(tapaavat toisensa).

BERENICE:

(kiihoittuneena) Aulus, mitä kuulen!

AULUS CAECINA:

Niin se on. Urkkijaini kautta on minulla tiedossa, että tasavaltalaiset väijyivät häntä.

BERENICE:

Taivaan vallat! Hän on murhattu!

AULUS CAECINA:

Se on Cassion veljesten työ.

BERENICE:

Aulus, kohta koko Rooma sen tietää.

AULUS CAECINA:

Kohta on myrsky irti.

BERENICE:

(pää pystyssä) Kuka on hänen seuraajansa Aulus?

AULUS CAECINA:

Berenice! Yksi seikka on tällä hetkellä sinulle yhtä tärkeä kuin minulle: Domitianus on syrjäytettävä!

BERENICE:

Niin pitkälle käyvät tiemme yhteen, Aulus.

AULUS CAECINA:

Niinkö pitkälle vaan? Eikö pitemmälle? Berenice? Ihana Berenice!

BERENICE:

Minä olen sen, jonka on Rooman valtakunta.

AULUS CAECINA:

(ylpeästi) Silloin olet *minun*, sillä minun ovat pretoriaanit.

BERENICE:

(säpsähtää, sitten liehakoiden): Aulus, sinä et ole niinkuin heikko ja itkuun valmis Tiitus. Sinulla on usko omaan itseesi.

AULUS CAECINA:

Se usko on roomalaisen usko, ja sen ympärillä kiertyy maailman suuret valtatapaukset niinkuin oman akselinsa ympärillä.

BERENICE:

Sinä kelpaat caesariksi, Aulus.

AULUS CAECINA:

Kaikki riippuu tästä silmänräpäyksestä. Jos nyt autat minua, Berenice, jäät asemaasi. Minua miellyttää sinun mustat silmäsi ja juutalainen tarmosi, Berenice. — Domitianus on saatava tieltä.

BERENICE:

Sen ymmärrän.

AULUS CAECINA:

Sano hänelle, että on olemassa Vespasianuksen testamentti — että *sinä* yksin sen voit löytää.

Ja kun olet saanut hänen luottamuksensa, myrkytä hänet.

BERENICE:

Puuttuu vaan roomalaisen miehen vala.

AULUS CAECINA:

Valani saat tässä (antaa kätensä Berenicelle).
— Kuitenkin, sinä tiedät, että Rooman kansa vihaa sinua. Augustaksi teen sinut vasta kun on kaikki varmaa.

BERENICE:

Viisainta saattaa niin olla. Kuitenkin, missä ei mikään silmä meitä näe — — —

AULUS CAECINA:

Oo, Berenice! Sinua syleillessä on kuin jo syleilisin Rooman valtaa.

DOMITIANUS:

(tulee, katsellen taakseen, kiihoittuneena): Aulus, auta minua. He tekevät kapinaa minua vastaan! He nauravat vasten silmiäni!

AULUS CAECINA:

Berenicellä on vihiä isäsi testamentista.

DOMITIANUS:

Ah, auttakaa minua. Mitä minä sanon heille? Neuvo Aulus, — Berenice!

SENAATTOREJA, RITAREJA, PRETORIAANEJA

(tulee vasemmalta, kiivaasti keskustellen).

SENAATTORIT Y. M.

Mitä? Mitä? Mikä huhu se on? Aulus, selitä! Selitä!

AULUS CAECINA:

Pelkään, että huhussa on perää. Rooma on ilman caesaria.

SENAATTORIT Y. M.

(ilmaisevat hämmästyä).

DOMITIANUS:

Vaan minulla on testamentti, jossa minä määrätään Tiituksen myötähallitsijaksi ja seuraajaksi.

SENAATTORIT ja PRETORIAANIT:

(nauravat).

ENSIMÄINEN SENAAATTORI:

Jos Tiituksesta pääsimme, — luuletko, että kiirehdämme sinua huutamaan. Pois gallialaiset nousukkaat!

TOINEN SENAAATTORI:

Senaatin pitäisi saada nähdä se testamentti.

DOMITIANUS:

Berenice, onhan se sinulla?

KOLMAS SENAAATTORI:

Mitä sanomista Berenicellä on, kun Tiitus on vaijennut?!

NELJÄS SENAAATTORI:

Pois juutalainen Rooman keisaripalatsista!

SENAATTORIT Y. M.

Pois! Pois!

NELJÄS SENAATTORI:

Emme tahdo juutalaisen valituita Roomaan.

DOMITIANUS:

Minä en ole Tiituksen kaltainen. En minä ole näyttelijä, en julma, enkä itke —. Ja minä revin maan tasalle hänen triumfiporttinsa ja kaikki muistot hänestä minä hävitän. Sen saatte nähdä!

ENSIMÄINEN SENAATTORI:

Käske Berenice ulos Roomasta.

DOMITIANUS:

Mutta — mutta hänellä on — Aulus mitä minun pitää tehdä?

SENAATTORIT Y. M.

(melulla): Pois Berenice!

TIITUS:

(juoksee verhon takaa, pysähtyy joksikin ajaksi, tulee sitten hitaasti alas portaita, huoletonta teeskennellen).

BERENICE:

Taivaan vallat! Tiitus!

MUUT:

(huudahtavat hämmästyksestä ja jäävät
sanattomiksi paikoilleen).

AULUS CAECINA:

Caesar — caesar —. Terve caesar Tiitus Flavius Vespasianus, Rooman imperaattori!

LÄSNÄOLIJAT:

Terve Rooman imperaattori!

AULUS CAECINA:

Me — minä — me luulimme, — että jokin vahinko oli kohdannut —

SENAATTORIT:

Mikä onni, caesarimme on vahingoittumaton

ORJAT:

(tunkeutuvat esille) Herra, suo suudella toogasi liepeitä, että orjain ilo saisi purkautua. (Ympäröivät Tiituksen polvistuen hänen ympärillensä ja suudellen hänen vaatteitansa).

AULUS CAECINA:

Tietoihimme oli tullut, että tasavaltalaiset —

BERENICE:

Tiitus, imperaattori, minun aurinkoni — suo minun orjain kanssa iloita sinun pelastumisestasi!
(Kumartuu suutelemaan Tiituksen vaatteita).

TIITUS:

Minua liikuttaa teidän hellä huolestumisenne. Ja minua miellyttää, että ensimmäisenä hallitukseni päivänä saan näin elävän todistuksen teidän rakkaudestanne.

(Osottaa tahtovansa jäädä yksin).

LÄSNÄOLIJAT:

(hajoovat eri suunnille).

TIITUS:

(juoksee liktorin luo ja viittaa kädellensä Aulus Caecinaan).

LIKTORI:

(pistää Aulus Caecinan kuoliaaksi).

(Aulus Caecinan huudosta rientävät äsken poistuneet takasin, tyrmistysten paikoillensa. Aulus Caecina kannetaan ulos).

TIITUS:

(löytämättä sanoja) Ha-ha — hän oli tehnyt salaliittosuunnitelman. — Se joutui käsiini. — Kyllä minä sen näytän teille kaikille. — Menkää, — tai: älköön kukaan jättäkö palatsia. — Minä tahdon nähdä teidät ympärilläni, — rakkaat ystäväni —.

LÄSNÄOLIJAT:

(hajoovat epätietoisina, pahaa aavistaen).

KVEESTORI:

(jää yksin seisomaan Tiituksen eteen).

TIITUS:

Mene sinäkin. — Kohta otan vastaan hallituskunnat. Mene.

KVEESTORI:

(lähtee).

TIITUS:

(sortuen) Voi minua, mitä olen kuullut! Aulus Caecina tahtoi myrkyttää tieltään minun veljeni! Domitianus häpäisi minun muistoni. Rooman

ylimykset pilkkasivat minua. Omat koti-orjani ilkkuivat minulle. Berenice, sinä sanoit: minä olen sen, jonka on Rooman valtakunta. Kaikki — *kaikki* he ihan samaan pyrkivät kuin minä, — ja ovat valmiit murhiin ja myrkytyksiin, niinkuin minä. Oo, jumalat, tämmöinenkö oli se hetki, jota elämäni tavoitti! (Katsoo ympärilleen) Mikä minä olen? Olenko minä maailman herra? Vai olenko minä vaivainen, hylätty, yksinäinen? Ei minulla ole ketään! Vanha isäni olisi ollut — (huutaa): ääh!

LYSIMAAKOS:

(kuultuaan huudon, tulee oikealta kuulumattomasti, jää perälle).

TITUS:

Voi minua, niinkuin haavoitettu kauris minä mykistyn tähän! (Huomaa Lysimaakon) Ah, Lysimaakos, Lysimaakos! (Juoksee hänen luokseen niinkuin ainoan ystävänsä).

LYSIMAAKOS:

Miten on terveytesi, herra? Sinun ruumiisi vapisee.

TITUS:

(peittäen mielentilaansa) Ha-ha-. Olen usein aikonut sinulle puhua siitä asiasta. Katsos, minua vaivaa eriskummallinen tauti.

LYSIMAAKOS:

Sano minulle se tautisi, niin sen parannan.

TIITUS:

Se tauti on keisarille kovin sopimaton. Vastoin tahtoani nousee näet rinnastani tuska tänne kurkkuun, jäseneni vapisevat ja silmistäni vuotaa vesi.

LYSIMAAKOS:

Kovin merkillinen tauti.

TIITUS:

Voisihan luulla minun itkevän. Katso itse. Roomalaisen silmissä ei mikään ole häpeällisempää. (Uhkaavasti): Siis vaiti minun taudistani, muista! —

LYSIMAAKOS:

Kylmimmän lähteen vedellä täytyy huuhdella ruumistasi. Tai vielä parempi jos lumikylpyyn suostuisit. — Tuon sinulle vahvistavan juoman. (Menee oikealle).

TIITUS:

Ei ole ketään, jolle valittaisin.

LYSIMAAKOS:

Tässä, herra, juo tämä. (Kääntyy vettä hakemaan).

TIITUS:

(kaataa juoman maahan; itseksensä): Ei ole ketään, joka minut parantaa.

LYSIMAAKOS:

(on huomannut, että Tiitus kaasi lääkkeen; tarkastelee häntä punnitsevasti).

TIITUS:

Lysimaakos, minä annan sinulle vielä tärkeämmän viran, kuin henkilääkäriin; minä teen sinut salaiseksi uskotukseni. Minulla on suuria hallitsijatuumia. Tahdon tästälähin tietää kaikki mitä Roomassa ajatellaan, sanotaan ja tehdään. Laajennan sentähden urkkijajoukkoni suureksi tiheäksi verkoksi yli koko valtakunnan. Poistan tieltäni kaikki mikä on minua vastaan. Ensimmäinen on, että he *pelkäävät* minua vielä enemmän! Minä näytän heille niin paljon verta, että he vavisten lankeevat maahan minun eteeni. Minä luon itselleni uuden ympäristön. — Mutta — minussa on lempeyttäkin ja hellyyttä. Ja katsos, minä

aijonkin nyt alkaa hallitukseni jollakin suurella hyvällä-työllä, niin suurella, ettei maailma ole sen vertaista nähnyt. Katso, minusta on ennustettu, että tulen suureksi hallitsijaksi, joka täyttää maailman hyvillä töillä. — Lysimaakos, sanoppas sinä, mitä hyvää keisarina tekisit?

LYSIMAAKOS:

Antaisin viljaa roomalaisille ja toimittaisin suuria petonäytelmiä.

TIITUS:

Sinä olet niin tyhmä, Lysimaakos. — Saat mennä. (Itsekseen) Voi minua!

LYSIMAAKOS:

(aikoo mennä).

TIITUS:

Odotas, — sano minulle Lysimaakos, tunnetko ketään kristittyä täällä Roomassa, — niitä, joita Neero vainosi?

LYSIMAAKOS:

Herra, ne elävät salaisuudessa, niitä on paljon, niitä voi olla sinun ympärilläsi — sinun omien orjiesikin joukossa.

TIITUS:

(ihmetellen) Mitä sanot? Sittenhän voit kohta saat-
taa jonkun heistä tänne.

LYSIMAAKOS:

Sen voin.

TIITUS:

Katso siis, ettei kukaan täällä häiritse mi-
nua ja tuo kristitty puheilleni. Minä tarvitsen
häntä nyt kohta — kohta! (Menee oikealle).

LYSIMAAKOS:

(seuraa Tiitusta ovelle).

BERENICE:

(tulee vasemmalta, seuraa urkkien Tiitusta niinkään ovelle).

LYSIMAAKOS:

(pysäyttää Berenicen) Herrani kielsi ketään luoksensa
päästävästä. (Jää ovelle).

DOMITIANUS ja DOMITIA:

(näyttäytyvät vasemmalta).

BERENICE:

(kohauttaen olkapäitään osottaa, ettei päässyt
Tiituksen puheille).

DOMITIANUS:

Suuri näyttelijä hän on, mutta *niin* ei hän olisi koskaan voinut näyttellä. Ettekö nähneet kuinka liikutettu hän oli, — kuinka hän oli hyvillensä.

DOMITIA:

Berenicellä on toinen ajatus.

BERENICE:

Mitä merkitsee kielto lähteä palatsista? — ja kielto päästä hänen puheillensa?

DOMITIA:

Verta se merkitsee. Se merkitsee, että jotkut vielä tänäpäivänä mestataan. Minä pakenen! Minä pakenen! (Rientää vasemmalle).

BERENICE:

Täältä ei enää kukaan pakene. Ei: — jos tulta ei voi välttää, täytyy mennä tulen läpi.

(Menee vasemmalle).

DOMITIANUS:

Lysimaakos, — jos huomaat jotain erinomaista veljessäni — jos — jos — huomaat, että hän esimerkiksi tahtoi minut vangita, — rukoile minun puolestani sinä, hän kuulee sinua, hän tulee helposti liikutetuksi, minä tunnen hänet.

LYSIMAAKOS:

Minä rakastan Tiitusta, herraani. Minä teen kaikki mitä voin hänen edestänsä. Annan vaikka henkenikin. Minä olen jo vanha mies.

DOMITIANUS:

Mutta puhuthan minun puolestani? — Lysimaakos, on mahdollista, että hän tahtoo minut hengiltä!

LYSIMAAKOS:

Ah, herra, mitä on kuolla toisen käden kautta! Pahempi on sen, joka tappaa, pahempi sen, joka tappaa!

DOMITIANUS:

Kuule! Minä luulen hänen tulevan!

(Kiiruhtaa pois).

LYSIMAAKOS:

(kuulostelee oikealla ovella, menee sitten vasemmalle ja lankee polvillensa ensimmäisen pylvään taa).

TIITUS:

(jonkun ajan kuluttua) Lysimaakos, missä on sinun kristittysi?

LYSIMAAKOS:

Hän on täällä.

TIITUS:

Katso siis, että liktori on paikallansa ja tuo sitten kristitty eteeni.

LYSIMAAKOS:

(katsoo verhon taa, tulee takasin) Liktori on paikallansa.

TIITUS:

Entä kristitty?

LYSIMAAKOS:

Tiitus, hän on edessäsi.

TIITUS:

Mitä sinä sanot? Sinä kristitty? — Etkö olekaan tyhmä Lysimaakos? — (Huutaa): Sinä olet pettänyt keisarisi!

LYSIMAAKOS:

Olen, Tiitus; — sinun hyväksesi.

TIITUS:

En tiedä kuinka katsoisin sinua. Äskettäin olit orjani, nyt olet vieras, ja sinun puheesi ei ole orjan. Kuka sinä olet? — Kuka on sinut vapaaksi tehnyt?

LYSIMAAKOS:

Totuus.

TIITUS:

Sinä tuntisit totuuden? Orjaniko täytyy kumartua minun edessäni vai minun orjani. (Itsekseen): Hänen katseensa vangitsee minua! (Ääneen, arasti katsellen kulmiensa alta): Niin, kuka lienetkin, — jos sinä tunnet totuuden, sano se minulle. Vastaa

siis minulle siihen kysymykseen, jonka äsken tein Lysimaakolle: Sano minulle hyvä työ, suuri ja laaja, jota ei kukaan keisareista ole vielä tehnyt. Ajatteles: minulla on suuri valta, valta maailman yli minulla on, minä voin kaikki.

LYSIMAAKOS:

Kaikkea voi keisari, yhtä ei.

TIITUS:

Mitä ei voi keisari?

LYSIMAAKOS:

Tehdä hyvää.

TIITUS:

Keisari ei voisi tehdä hyvää! Hullumpaa en ole kuullut.

LYSIMAAKOS:

Sinä sanot niin, ja kuitenkin lyhyhistyt koon totuuden lyömänä.

TIITUS:

(huutaen): Lyysimaakos, Lysimaakos, sinä olet katsonut minun läpitseni!

LYSIMAAKOS:

Olen, Tiitus.

TIITUS:

(raivokkaasti): Turhaan sen sanoit, sillä ennenkuin sinä minun käsistäni pääset, olet sinä kuoleman oma!

LYSIMAAKOS:

En pelkää sinua enkä kuolemaa. Tätä hetkeä varten olen elänyt.

TIITUS:

(arasti, hiljaa): Jos keisari ei voi tehdä hyvää, sano, mitä minun siis on tehtävä?

LYSIMAAKOS:

Tahtoisin nähdä sinua, Tiitus, suoraan silmiin, kun sen sanon. (Lähestyvät toisiaan).

TIITUS:

(koettaa katsoa Lysimaakoa silmiin) Ha-ha —

LYSIMAAKOS:

Suoraan silmiin, ihan suoraan.

TIITUS:

Minä katson, minä katson —. (Ottaa molemmin käsin ohimoistansa).

LYSIMAAKOS:

Niin, Tiitus, juuri niin. Sinä ymmärsit, ennenkuin olin suuni aukaissut. Luovu vallastasi.

TIITUS:

Katso, niitä on hallitsijoita, jotka ovat minua pahempia olleet. Mutta minä olen hyviäkin töitä harjoittanut. Ja minun aikomukseni oli vielä suurempia töitä tehdä —.

LYSIMAAKOS:

Ja jos sinä olisit enkeliäkin puhtaampi, sanoisin saman: luovu vallastasi. Se on kristittyjen oppi jokaiselle. Sillä joka tahtoo ensimmäinen olla, hän olkoon kaikkein palvelija. Luovu vallastasi!

TIITUS:

(puoleksi itsekseen): Jollen minä tietäisi, että se on niin, — mutta minun järkeni on hieno, ja minä olen aikaa sitten sen jo itse ymmärtänyt.

LYSIMAAKOS:

Rauhaan ja onneen sinua kutsun ja iankaikkisuuteen sinua saatan. Luovu vallastasi, Tiitus. Se on se suuri teko, jota sinä tahdoit tietää. Sitä ei ole vielä yksikään keisareista tehnyt. Mutta ajat odottavat sinun tekoasi. Sillä aika on tuleva, että valtakuntain hallitsijat astuvat alas valtaistuimiltansa ja käyvät sisälle jumalan valtakuntaan.

Tule joukkoomme, Tiitus! Meitä on suuri veljeskunta. Kaikki siellä rakastavat sinua. Kaikki olemme yhtä elämässä ja yhtä ylösnousemuksessa. Rauhaan ja onneen sinua kutsun.

TIITUS:

(Antautuen Lysimaakon mielentilaan) Vapaana hengähtäisin, yhdessä huokauksessa puhaltaisin pois tämän painon. Voi minua, voi minua! niinkuin lapsi minä itken.

LYSIMAAKOS:

Tämä on minun viimeinen ja ainoa lääkeeni sinun uutta tautiasi vastaan, Tiitus.

TIITUS:

(säpsähtää itkustansa). Lysimaakos! Sinä olet kuoleman oma!

LYSIMAAKOS:

Orjanasi olen elänyt. Sinua parantaakseni mielelläni kuolenkin.

TIITUS:

Ha-ha — sinähän sanoit, ettei keisari voi tehdä hyvää. Minä näytän sinulle. Minä aijoin tappaa sinut, mutta nyt sanon: teen sinut vapaaksi! Mene! (Kun Lysimaakos viipyy): Mene salaa minun takaani, etten huomaa sinun menevän. Joudu! Sinä et ymmärrä, että se on suuri työ minulta. Mene! Mene, mene!

LYSIMAAKOS:

Hyvästi, Tiitus! — Kutsu minua, jos tarvitset. Menen veljieni luokse, kerron heille, valmistan sinun tulosi! (Menee).

TIITUS:

Mitä hän sanoi? »Kerron veljille»? Huomenna hän varhain seisoo torilla ja kertoo tutuillensa: »olen kääntänyt Tiituksen mielen, näin hänen itkevän edessäni!» Ja Rooma sanoo: »Tiitus itkee, Tiitus ei ole roomalainen» (Huutaa Ly-

simaakon jälkeen): Seis mies! (Liktorille): Hän ei saa elää. Tuo minulle hänen päänsä! — (Itsekseen): Pelastettu olet sinä Tiitus ja sinun valtikkasi! Ei kukaan ole vielä nähnyt sinua! Sinä olet Rooman herra!

LIKTORI:

(tuo kilvellänsä vaatteen alle peitetyn pään).

TIITUS:

(viittaa asettamaan sen kauemmas luotaan).

LIKTORI:

(asetettuaan kilven poistuu).

TIITUS:

(arasti, epävarmasti): Olinko se minä, vai oliko se keisari, joka tuon teki? — Minä pelkään sitä keisaria. Hän on julma. Totta sinä sanoit, hän ei voi tehdä hyvää. (Lähestyy kilpeä, nostaa vaatetta) Hymy sinulla on huulilla, mutta mykkä sinä olet. Juuri äsken sinä puhuit minun kanssani; kuulen vielä sinun äänesi ilmassa.

Tapoin ainoan ystäväni — ainoan! Tämmöinen on ihminen, jonka jumalat ja ihmiset ovat jättäneet.

Nyt poistuu minulta viimeinen tuki. Viimeinen lämpö lähtee minulta. Lysimaakos, älä lähde, älä lähde! Minä en päästä sinua, minä pitelen sinusta! — Katso, jo jäähtyy sinun hymysi. (Jättää pään). Lysimaakos, mitä sinä sanoit minulle? Kuinka se oli? Tässä sinä seisoit — — sinä sanoit: luovu herruudesta! Niin sinä sanoit. Ja minä luovunkin. Lysimaakos, minä teen niinkuin opetit. Minä pakenen täältä — minä pakenen! (Juoksee vasemmalle, pysähtyy oven eteen): Palatsi on täynnä ihmisiä. — Mitä minä pakenisin?! Minä kutsun kokoon kaikki ja sanon julkisesti. — Minäkö? — Ah, kuinka minä pääsisin täältä tarvitsematta ketään nähdä! Lysimaakos, minä olen jo luopunut!

LIKTORI:

(ilmoittaa): Ruhtinatar Berenice.

TIITUS:

(säpsähtää): Vie pois tuo!

LIKTORI:

(viepi kilven).

TIITUS:

Mitä sanon hänelle? Minne pakenen häntä?

BERENICE:

(tulee arasti ja urkkivasti).

TITUS:

(jähmettyy hänen nähtyänsä).

BERENICE:

(lankee polvilleen Tiituksen eteen): Caesar, minua vapiutta sinun mykkä katseesi. Minä näen sinun tietävän kaikki. Mitä taisin minä! Mitä taidan minä sille, että sydämmeni himoitsee Rooman valtaa. Sitä on myös sinun sydämmesi himoinnut. Ja minä luulin, ettet enää ollut eläjien joukossa. Ah, caesar, caesar, minä pelkään sinun mykkää katsettasi, pelkään ja ihailen. Mikä on sinut tällä hetkellä muuttanut? En ole semmoista majesteettiä ennen nähnyt. Noin sinä seisoit palavan Jerusalemin edessä, noin sinä seisoit minun unelmissani. Oo, caesar, minä näen, että sinä olet suuriin tekoihin valmistunut. Sinä olet Rooman herra, sinä yksin!

Elä vaikene enää caesar! Katso, minä olen polvillani sinun edessäsi, sinun armoasi rukoillen. — Tiitus, minä rakastan sinua, minä rakastan sinua! Nosta minut, tee minut Augustaksesi.

TIITUS:

Ensi kerran kuulen sinun äänessäsi rakkau-
den värein, josta korva ei voi pettyä. Sinä tulet
liian myöhään, Berenice. Minä en voi antaa si-
nulle sitä, mitä pyydät. Minä en ole enää mitään.

LIKTORI:

(ilmoittaa) Kveestori.

BERENICE:

(kavahtaa ylös, vetäytyy pettyneenä vasemmalle)

KVEESTORI:

Caesar, imperaattori: hallituskunnat tahto-
vat tervehtiä sinua.

TIITUS:

Ei tarvitse — toisten —

KVEESTORI:

Caesar, minä näen kaikesta, että sinulle
itsellesi on tiedossa äskeinen tapaus täällä palat-
sissa. Sinä tahdot katsoa sormien läpitse. Mutta
se ei käy laatuun. Kuiskeet kulkee jo ulkopuo-
lella hovia. Sopineeko tukehuttaa olemattomiksi
selviä majesteettirikoksia.

TIITUS:

Tee mitä tahdot.

KVEESTORI:

Caesar, käsketkö vangitsemaan myöskin caesar Domitianuksen?

TIITUS:

Mitä minä käsen — en minä mitään käske.

KVEESTORI:

Jätetäänkö Domitianus siis salaisen valvonnan alaiseksi?

TIITUS:

(itseksseen) Jotain minun pitäisi tehdä, etteivät he syö toisiansa minun jälkeeni. (Ääneen): Sano Domitianukselle, että julistan hänet jälkeläisekseni.

KVEESTORI:

Julistat perittäväksi Flaviusten dynastian? — Salli huomauttaa, caesar, että sen täytyy tapahtua julkisella reskriptillä.

TITUS:

Pane kokoon reskripti. Minä tahdon vielä tänäpäivänä sen allekirjoittaa.

KVEESTORI:

Oo, jalo caesar niinkö sinä palkitsit veljesi uskottomuuden! — Mitä käsket tekemään muille osallisille?

TITUS:

En mitään, en mitään —

KVEESTORI:

Annatko heidät kansan tuomiolle?

TITUS:

En, en sitäkään. Olkoon niinkuin ei mitään olisi tapahtunut.

KVEESTORI:

(hämmästyen): Caesar — heidän joukossansa on sinun pahimmat vihollisesi.

TITUS:

Mene. Ilmoita heille heidän tuomionsa. — Odota vielä. Sinä puhuit reskriptistä. Minä va-

pautan myöskin kaikki ennen vangitut. Peruutan viimeiset maanpako- ja kuolemantuomiot. Kaikki päästetään irrallensa. — Odota. Lisää vielä, että kaikki urkkijat ja ilmiantajat ajetaan ulos Roomasta.

KVEESTORI:

Sinä teet itsesi suojattomaksi, caesar.

TITUS:

Minulla ei ole mitään pelkäämistä enää. En minä heitä tarvitse. En mitään tarvitse. (Itsekseen): Kunhan vaan pääsisin pois!

KVEESTORI:

Oo, caesar, sinä olet mahtava majesteetti, jonka pelkkä katsanto karkottaa väijyjät. Oo, sinä armon ruhtinas! Sinun jalot käskysi riennän perille viemään koko maailman riemuksi ja ihmeeksi. (Menee).

TITUS:

»Armon ruhtinas?» — Nyt luulen, että olen valmis. (Aikoo mennä vasemmalle. Pysähtyy ovelle).

(Näyttämön ulkopuolelta kuuluu innokkaita ylistyshuutoja imperaattorille).

Mitä se on? »Terve, terve Rooman imperaattori». Ensi kerran eläissäni kuulen siinä sydäntä. Ah kuinka sydämmeni halusi kuulla tuota tervehdystä! Nyt sen kuulin. — Omituinen oppi: — en ehtinyt vielä luopua herruudesta ja se jo suo minun tuntea onnea! Mutta et sinä sanonut: hallitse niin vähän kuin mahdollista; sinä sanoit: luovu. Niin sinä sanoit. (Ylistyshuudot alkavat jälleen, yhä kasvaen).

TITUS:

(viipyy ovella kuunnellen).

KVEESTORI:

(rientää sisälle): Caesar, lasketko heidät sisälle? He tahtovat purkaa sinulle ylistystänsä, sinulle uskollisuuttansa vannea. Katso, heidän intonsa paisuu, esteet kohta murtuvat. Tule, caesar, näytä itsesi heille. Caesar, missä on sinun purppuratoogasi? (Huutaa oikealle): Caesarin tooga! Tänne caesarin tooga!

NUORET ORJAPOJAT:

(tuovat purppuratoogan).

TIITUS:

(itseksseen): Ah, Lysimaakos, minä otan sen ylleni vaan pannakseni sen jälleen pois.

KAKSI NAISORJAA:

(kiinnittävät toogan Tiituksen hartioille).

KVEESTORI:

(ovella, ylistyshuutoja kovemmalla äänellä): Caesar Augustus, Rooman imperaattori tahtoo näyttää itsensä kansallensa.

TIITUS:

(itseksseen): Huomenna, Lysimaakos, huomenna! (Mence epävarmana avatulle ovelle, mutta tultuaan kynnykselle ja nähtyään tervehtivän kansan ottaa majesteettiryhdin ja ojennetuin käsin tyynnyttäen kansaa, astuu ulos): Tässä minä olen.

NAISORJAT:

(poistuvat).

MUUT:

(seuraavat Tiitusta).

BERENICE:

(hiipii esille, riemuhuutojen hiljettyä puhuu kiihtyvällä intohimolla, katsellen Tiituksen jälkeen): »Liian myöhään?» Kaikki muut hän palkitsi. Minut hän sysäsi luotaan. Tähänkö minun aikeeni särkyisivät? Ei, Tiitus! Vielä eivät ole kaikki sinun ystäviäsi. Patriisein vanhat suvut odottavat sinun surmaasi. Cassion veljekset ovat vielä käyttämättä. — Sinä luulet nousseesi kunniasi kukkuloille, kun lepytit ja lahjoit nuo. Mutta tärkeimmän sentään jätit lepyttämättä. Juutalaisen ruhtinattaren hylkäsit, asetuit hänen tahtonsa tielle. Oo, sinä Jerusalemin hävittäjä! Niinkö luulet pääseväsi ilman kosta. Sinä murhaaja, sinä kansani verenjuoja, sinä, jonka silmät iloitsivat juutalaisen veren punaisuudesta. Ei Tiitus, Jehova elää, ja nyt olen *minä* hänen kostonsa tulkki!

(Esirippu).

NELJÄS NÄYTÖS

Keisarillinen loosi kolosseumissa. Arena ajatellaan olevan alhaalla loosin takana; näyttämön etuala on loosin edusta.

Patriisit kulkevat parittain edustan yli oikealta vasemmalle.

1:NEN PATRIISI:

Ei todellakaan tiedä mitä ajatella.

2:NEN PATRIISI:

Näen, että jo sinäkin alat suosia Tiitusta, »sinäkin Brutus».

1:NEN PATRIISI:

Kansa huutaa hänen kunniatansa, ja täytyy myöntää, että muutamat hänen teoistansa — —

(menevät ohitse).

3:S PATRIISI:

(kulkien 4:nen patriisin seurassa) Hän on suuri näyttelijä. Kaikki on edeltäpäin laskettu ja punnittu. Muuttua julmimmasta pedosta nöyräksi ja siveäksi kyyhkyseksi, — se on enemmän kuin outoa. Ei ole hänen teoissansa roomalaista nobiliteetiä.

4:S PATRIISI:

Jaa, jaa?!

3:S PATRIISI:

Ne ei tule luonteesta, vaan oikusta.

4:S PATRIISI:

Teko semmoinen kuin urkkijain ajaminen kaupungista — se on toki imperaattorilta uhkarohkeata. Se on kaunis, se on suuri teko.

3:S PATRIISI:

Kaikki on vaan edeltäpäin laskettua.

4:S PATRIISI:

Ja mitä sanot siihen, että caesar omin käsin kantoi ruttoisia Kampaniassa, omin käsin ruokaa

jakeli — viipyen kuukausmääriä kurjuuden keskellä?

3:s PATRIISI:

Harkittua näyttelemistä —! (Menevät ohitse).

5:s PATRIISI:

(kulkien 6:n seurassa): Mitä? Keisarillinen loosi on vieläkin tyhjänä? —

6:s PATRIISI:

Varmaan on kansanjoukot taas hänet pidättäneet anomuksillansa.

5: PATRIISI:

Oletko kuullut, mitä kerrotaan? Tiitus aikoo Berenicen hylätä.

6:s PATRIISI:

Oh, todellakin. Jos niin on, kaatuu viimeinenkin syy meidän tyytymättömyytemme. Minä olen ensimmäinen huutamaan hänen ylistystänsä — —

5:s PATRIISI:

Sen saamme tänään nähdä. Berenice on yhä Roomassa. Jos keisari kutsuu hänet vieraansa, tuonne Augustan paikalle —

6:s PATRIISI:

Kirottu juutalainen! Alas sitten Tiitus!

5:s PATRIISI:

Sh! — Minä luulen, että kaikki tuo on liian myöhäistä. Kansa jumaloi Tiitustansa.

(menevät ohitse).

CASSIUS NUOREMPI:

(Cassius vanhemmalle) Kuulitko mitä he puhuivat.

CASSIUS VANHEMPI:

Tapahtuu mielipiteiden käänne meidänkin leirissämme.

CASSIUS NUOREMPI:

Kohta on kaikki myöhäistä.

CASSIUS VANHEMPI:

Kuule nyt, — mutta suu poikki: olen tavannut Berenicen.

CASSIUS NUOREMPI:

No?

CASSIUS VANHEMPI:

Hän auttaa meitä. Hän saattaa meidät
Tiituksen läheisyyteen, —

CASSIUS NUOREMPI:

Ellei se *nyt* tapahdu, ei se koskaan tapahdu.
Mitä on meidän elämämme, ellei sitä toimelle
uhrata!

CASSIUS VANHEMPI:

Veljeni, me olemme kaksi kuolemaan vihit-
tyä tässä!

CASSIUS NUOREMPI:

Pelastu Rooma anastajasuvun vallasta! Me
kuolemme, mutta tasavallan aate syntyy jälleen
meidän kauttamme!

CASSIUS VANHEMPI:

Nyt on keskipäivä, aika arvokas vanhain
patriisein jälkeläisille. Veli, kuuletko humun kau-
kaa?

CASSIUS NUOREMPI:

Se on kansan riemuhuudot.

CASSIUS VANHEMPI:

Onko tikarisi peitoksissa?

CASSIUS NUOREMPI:

Tässä se on.

CASSIUS VANHEMPI:

Kuule, kuule, niinkuin laviinivyöry pauhu kasvaa. Ah!

CASSIUS NUOREMPI:

Lujuutta! Päätöksemme voima ei vähene, vaikka se on hiljaisuudessa pauhun keskellä. Olen valmis kuolemaan ja voittoon!

(Poistuvat väkijoukkoon).

PATRIISIT:

(perääntyvät vasemmalta, jossa keisarin tuloa odotetaan).

(Näyttämö täyttyy yleisöllä, joka riemuiten ja meluten tervehtii lähestyvää keisaria).

TIITUS:

(koettaen hillitä onnen tunteita) Hiljemmin, armaat ystäväni. Menköön jokainen paikoilleen, sillä kohta alkaa näytäntö.

KANSÄ:

Terve, terve caesar, hyvÄntekijÄmme, terve ruokkijamme, terve maailman herra! SinÄ voit kaikki mitä tahdot! Ei mikÄÄn ole sinulle mahdotonta!

TIITUS:

Olkoon niinkuin sanotte: ei mikÄÄn ole minulle mahdotonta. Nyt on juhlien viimeinen pÄivÄ. Tulkaa tänne kaikki, pyytäkÄÄ mitä tahdotte, minÄ täytÄn kaikki teidÄn toiveenne. Miksi ette pyydÄ minulta mitÄÄn, ettÄ voisin täyttÄÄ teidÄn pyyntönnÄ. YstÄvät näinhÄn minulta menee pÄivÄ hukkaan. — No, miksi vaikenette? Onko vaikea sanoa?

BERENICE:

(astuu esiin).

YLEISÖ:

Berenice! (Tyytymättömyyttä).

I: NEN PATRIISI:

Mikä rohkeus!

2:NEN PATRIISI:

Oo, juutalaista viekkautta!

TITUS:

Berenice?

BERENICE:

Niin, caesar. (Seuraavan kestäessä häätävät järjestöksen valvojat kansan poistumaan).

TITUS:

Sinun toivosi tiedän.

BERENICE:

Täytä siis lupauksesi.

TITUS:

Ah, Berenice, se on pulmallinen kysymys. Sinä et tiedä mitä pyydät. En minä voi antaa sitä, mitä minulla itsellä ei ole. Sinä muistutat minua siitä, ettei minun pitäisi enää olla tässä.

(Sortuu).

BERENICE:

Roman kansan kuullen lupasit jokaisen pyynnön täyttää.

TIITUS:

Surku minun tulee sinua, Berenice raukka. En minä tahdo että kukaan sinulle sentään pahaa tekee. Minä annan sinulle keisarillisen suojeluskirjan — —

BERENICE:

Ääneen puhu! Lupauksesi huusit ääneen.

TIITUS:

Ääneen siis sinäkin lausu pyyntösi, niin minä vastaan ääneen, koko Rooman kansan kuullen. Nyt se tapahtukoon.

BERENICE:

Pyyntöni arvaat. Jokainen sen arvaa.

TIITUS:

Niinpä minä koetan arvata mitä voin sinulle parasta tehdä. — (Käskynhaltijalle): Keisarillinen laiva järjestetään ruhtinatar Berenicen käytettäväksi. Ruhtinatarta seuraa keisarillinen suojelus. — Niin, Berenice, täytän vanhan toivosi. Päästän sinut kaukaisessa kotimaassasi käymään.

BERENICE:

Kiitän armostasi! (Masentuneena itsekseen): Nyt, Tiitus, sanoit oman tuomiosi. (Peräytyy askel askeleelta edemmäs).

TIITUS:

(Berenicelle) Niin, Berenice, hyvästi! Minä en ollut se, joka tein sinut Augustaksi!

(Alkaa kuulua hiljainen, tukehutettu aploodi patriisien puolelta).

TIITUS:

(kääntyy Berenicestä, sisällisessä riemussa). Mitä se on? Ne on patriisit! Oo, saavutinko minä vielä senkin! (Ääneen kylmästi): Hiljaa! Ei ole caesar arenalla teidän edessänne!

PATRIISIT:

Terve, Rooman imperaattori!

TIITUS:

Leikit alkakaa.

PATRIISIT:

(keskenänsä): Kukkia toimittakaa. Me tahdomme mieltämme osottaa. (Poistuvat).

(Alkajaismerkit kajahtavat).

TIITUS:

(itseksseen): Lysimaakos, tämän ainoan kerran vielä!
Kerran vielä Rooman kansan eteen! (On nousemassa
loosiin).

BERENICE:

(johdattaa esille Cassiuksen veljekset).

CASSIUKSEN VELJEKSET:

(hyökkäävät tikareineen Tiituksen jälestä).

PREFEKTI:

(ennättää väliin, huutaa): Seis, miehet! Caesarin mur-
haajat! (Joka suunnalta rientää väkeä).

PATRIISIT:

(kauhuissansa): Cassion veljekset!

1:NEN PATRIISI:

Mitä ajattelitte! Mihin asemaan saatoitte
meidät! (Liktorit ottavat kiinni Cassion veljekset).

2:NEN PATRIISI:

Mihin onnettomuuteen syöksitte itsenne!

CASSION VELJEKSET:

Olemme valmiit kuolemaan.

3:s PATRIISI:

Ja kuinka käy meidänkin! Oo, jumalat!

TIITUS:

(tulee alas; itsekseen): Seisatu vereni kuohu, seisatu!
(Voittaen itsensä): Lysimaakos, en minä hallitse!
(Osottaa liktorit päästämään irti Cassion veljekset. Ääneen):
Cassion veljekset? Se on totta, teistä olen kuul-
lut jo kauan sitten.

PREFEKTI:

Käsketkö tässä paikassa tuomiosi panna täy-
täntöön?

TRIBUUNI:

Vai kysytkö kansan tuomiota. Takaan, että
se käy yhteen sinun tuomiosi kanssa.

PREFEKTI:

Mitä käsket, caesar?

TIIUS:

Mitäkö minä käsken, haha!

PREFEKTI:

Mitä on tehtävä, caesar?

TIIUS:

Mitäkö tehtävä? Niin, — alkakaa leikit, kuten jo sanoin — mitäs muuta tässä olisi tehtävä? —

YLEISÖ:

(osottaa hämmästyttä).

TIIUS:

Gladiaattorit esille!

GLADIAATTORIT:

»Salve imperator! Morituri te salutant!»
(Tiitukselle tuodaan gladiaattorein miekat koeteltaviksi).

TIIUS:

(osottaa miekat annettaviksi Cassion veljeksille). Koetelkaa gladiaattorein miekat. Eivätkö ole oivallista tärästä.

CASSION VELJEKSET:

(jäävät seisomaan miekat käteen).

KANSA:

(osottaa ihastustaan).

TITUS:

No, nyt, luulen, voimme alkaa. — (Kun ei kukaan liikahda): Se on totta: teillä on vanha äiti vielä elossa, juoskoon joku heti noiden veljesten äidin luo sanomaan, ettei pojille mitään tapahtunut. Juoskaa pian, ettei mummo saa väärää sanomata ja ehdi halvaantua.

YLEISÖ:

Mitä se oli? Tuliko ne sanat keisarin suusta?

TITUS:

(itseksseen): Tomppelit! Siinä he seisovat ja odottavat sittenkin milloin heidän päänsä katkaistaan.

(Yleisön hämmästyks ja ihastus alkaa yhä enemmän puhjeta kuuluviin).

TITUS:

No? Mikä humu se on? Miksei aloteta?
(Cassion veljeksille): Jos teillä ei ole paikkaa muualla,

käykää viereeni keisarilliseen loosiin. (Muille): Kaikki hajotkaa paikoillenne!

CASSION VELJEKSET:

(menevät polvilleen Tiituksen eteen).

CASSIUS VANHEMPI:

Oo, caesar, emme ole ansainneet sinun armoasi. Salli suudella sinun toogaasi!

CASSIUS NUOREMPI:

Oo, caesar, jaloin imperaattoreista! Salli meidän vanhoa sinulle uskollisuuden valamme! Katso, vihollisistasi olemme muuttuneet sinun uskollisimmiksi henkivartijoiksesi!

TITUS:

Nouskaa, nouskaa! Seuratkaa minua.

(Menevät loosiin).

PATRIISIT:

(osottavat tyytyväisyyttänsä ja ihastustaan).

1:NEN PATRIISI:

Mikä rajaton hyvyys!

2:NEN PATRIISI:

Mikä roomalainen tyyneys ja maltti!

3:S PATRIISI:

Mikä suuri luonne!

4:S PATRIISI:

Mikä saavuttamaton majesteetti loistaa hänen olennostansa!

PATRIISIT:

Ei ole semmoista ennen nähty! Terve, terve imperaattori! Suurin kunnianosotus olisi sinulle liian pieni!

KANSA:

(näyttämön ulkopuolella) Terve imperaattori, terve armon ruhtinas!

TIITUS:

(on istunut Cassion veljesten seurassa loosiinsa; nousee äkkiä).

Mitä näen minä?

Arenalle rientää patriisein nuorukaisia ja neitoja seppeleet päässä. He järjestyvät!

(Kuuluu voimakas ylistyslaulu, alkaen korkeasta diskantista.

Se kasvaa ja lähence).

»Amor ae deliciae generis humani!

TITUS:

He heittävät kukkia minulle! Kansa nousee paikoiltansa. Kaikki rientävät tännepäin! (Tulee hämillään alas loosista, peräytyy äärimmäiselle etualalle. Nuorukaiset (27 poikaa ja 27 tyttöä) ilmestyvät taka-alalle laulaen ja heittäen kukkia Tiituksen ympärille. Samoin yleisö syrjiltä tervehtii caesaria, kukkia heitellen ja ylistystä huutaen).

TITUS:

(äärimmäisellä etualalla, itsekseen): He luulevat, että minä olen hyvä! (Kääntyy päin ylistäjiä, astuu muutaman askeleen heitä kohti entisellä majesteettiryhdillänsä, mutta voimatta hillitä liikutustaan lankee polvilleen maahan, rajusti itkien).

(Hämmästys. Laulu taukoaa hiljaa).

PREFEKTI:

Caesar, mikä sinun on?

CALLIAS:

(kumartuu tutkimaan Tiitusta). Se on varmaan joku äkkinäinen taudinpuuska. Mitä se on caesar?

YLEISÖ:

(yhteen ääneen, hiljaa): Hän on keisari, ja itkee niin katkerasti!

BERENICE:

(väkijoukosta) Näin alkoi Jehova kostonsa.

(Esirippu).

VIIDES NÄYTÖS

Sama avonainen atrium keisarillisessa yksityisasunnossa, kuin toisessa näytöksessä. Tuli palaa uhrialttarilla. Vuode. Pöytä kirjoitusneuvoinen.

(Orjat laittavat huonetta järjestykseen kulkien edestakasin, myöskin sisähuoneessa).

DOMITIANUS ja DOMITIA

(tulevat seurucineen).

DOMITIA:

Täällä on jo kaikki järjestyksessä. Hän tulee viihtymään hyvin. Täällä pauhaavan Rooman ulkopuolella on hiljaista ja rauhallista hänelle.

DOMITIANUS:

(orjille sisähuoneessa): Pankaa tyynyt ylemmäksi! Tiitus tahtoo maata korkealla päänaluksella. Minä tiedän.

DOMITIA:

Niin, hän nukkuu melkein istuvillaan, olen minäkin kuullut.

DOMITIANUS:

Ja sitten poistukaa kaikki. He ovat kohta täällä.

DOMITIA:

Väenpaljous häiritsee sairasta.

SEURUE ja ORJAT

(poistuvat).

DOMITIA:

Domitianus, eräs seikka pelottaa minua: jospa Tiituksen tauti on tarttuvaa laatua. Sinun pitäisi pysyä kauempana hänestä.

DOMITIANUS:

En voi lähteä täältä. Jos jotain tapahtuisi, on minun ensiksi tietäminen siitä. Domitia, sinun pitäisi olla Roomassa. Ei ole hyvä, että Rooma tietää kuinka vaarallinen hänen tautinsa on. Sinun täytyy siellä rauhoittaa ihmiset, — ja olla valmiina minua vastaanottamaan, jos —!

DOMITIA:

(kuiskaamalla): Mitä sinä luulet Domitianus?

DOMITIANUS:

Henkilääkäriltä ei saa mitään varmuutta. Välistä hän näyttää huolestuneelta. Mutta toisinaan taas on niinkuin olisi varma parantumisesta. Ja itsepäisesti vaikenee, kun häneltä kysyy.

DOMITIA:

Mutta Tiitus itse luulee kuolevansa. Sillä minä kuulin hänen huokaavan Calliaksen korvaan: yksi rikos painaa minun tuntoani, Callias.

DOMITIANUS:

Mitä tarkoitti hän sillä rikoksella!

DOMITIA:

En tiedä. Mutta hän sanoi vielä: sen voin vaan kuolemallani sovittaa.

DOMITIANUS:

Tuolla he jo tulevat.

DOMITIA:

Katso, kuinka rasittuneena hän nojaa Cal-
liakseen. Katso, kuinka kalpea hän on! Tuo ei
ole elämäksi.

DOMITIANUS:

Roomaan, Domitia! Ennenkuin vuorokausi
on umpeen kulunut, voi kaikki olla ratkaistuna.

DOMITIA:

Niin, Domitianus. Minä lähden.

DOMITIANUS:

Domitia, Domitia!

DOMITIA:

Valkosella hevosella odotan sinun tulevan ja
purppuraan minä sinut puetan!

DOMITIANUS:

Ah, Domitia! Ehkä lyö pian minun hetkeni!

DOMITIA:

Hyvästi! (Lähtee perältä).

DOMITIANUS:

(väistyy tulevien tieltä hitaasti, tahtoen jäädä huomaamatta. Poistuu).

TIITUS ja CALLIAS

(tulevat oikealta).

TIITUS:

(Calliakseen nojautuneena): Sanoitko sinä heille kaikille, että se itku oli ainoastaan satunnainen hermopuistatus caesarilla.

CALLIAS:

Sanoin, caesar.

TIITUS:

— ettei hän itsekään ymmärtänyt kyyneleensä syytä?

CALLIAS:

Niin sanoin.

TIITUS:

Ilmoitit kaikilla toreilla, koko Roomalle selitit asian?

CALLIAS:

Selitin, selitin, caesar.

TIITUS:

Se on hyvä. — Tämä minun sairastumiseni voi olla minun hyväkseni: se selittää niin paljon. Kaikki voivat siitä ymmärtää, että se oli ainoastaan satunnainen taudinkohtaus. Tahdon, että Roomassakin tietäisivät minun olevan nyt sairaana. Istu Callias tuonne pöydän ääreen ja kirjoita tilastani ja lähetä nopea ratsastaja Roomaan. Kirjeen pitäisi ehtiä istuvaan senaattiin.

CALLIAS:

(kirjoittaa, tahtoo panna kokoon pergamentin).

TIITUS:

Mitä sinä kirjoitit?

CALLIAS:

Keisarillinen majesteetti on, saapuneena sukkutilallensa, vaarallisesti sairastunut.

TIITUS:

Callias, pyhi pois sana »vaarallisesti». Se herättää ennen aikaista levottomuutta. Kaikki saapuisivat tänne ja yksi ja toinen voisi ruveta odottamaan minun kuolemaani.

CALLIAS:

(antaa pergamentin ulos).

TIITUS:

Mitä sinä itse sanot minusta?

CALLIAS:

Koetan parastani. Toivo ei ole läheskään lopussa. — Istu, caesar, tähän vuoteelle. Kohta valmistan kaikki. Asettelen lääkeastiani, järjestelen rohtoni. Kohta virkistyt ja kuulet kuinka iloisesti kiurut visertelee hattaroissa. Ja kaikki sinulle jälleen hymyilee.

TIITUS:

Sinä lohduttelet minua niinkuin hautaan meneväistä. — Callias, sulje visusti ovet, ettei ole yhtään orjistani täällä, eikä kukaan seurueestani tule tänne sisälle. En tahdo näyttää itseäni tämmöisenä. Voi, Callias, voi tätä matkaa tänne! En luullut koskaan perille pääseväni. Kuume polttaa ohimoitani, kurkkuani kuivaa. Minä olen todellakin kovasti sairastunut.

CALLIAS:

(lääkepöytänsä luona) Sen olen jo kauan sitten huomannut caesar.

TIITUS:

Minä luulen, että Domitianus veljeni myöskin sen huomasi. Minusta näytti niinkuin hän olisi matkan kestäessä sinulta tuon tuostakin kysynyt, kuinka minun tilani on. Mitä sinä vastasit hänelle? Katso tännepäin, Callias.

CALLIAS:

Vastasin, että tämä kauan kestänyt hidas ja yhtämittäinen kuumeen nousu ei merkitse hyvää.

TIITUS:

Eikö hän kysynyt sinulta kuinka *kauan* luolet minun vielä elävän?

CALLIAS:

(vaikenee).

TIITUS:

Eikö hän pyytänyt määräämään sitä aikaa — sitä hetkeä? Eikö hän sanonut: se epävarmuus kalvaa minun mieltäni?

CALLIAS:

(tuo Tiitukselle juoman). Juo, caesar!

TIITUS:

Mitä se on, Callias?

CALLIAS:

Katso, caesar, olen valmistanut juoman, joka tuo uutta eloa sinun suoniisi.

TIITUS:

(ajatuksissaan): Onko se semmoinen, joka vaikuttaa hitaasti ja varmaan, vai ehkä semmoinen, joka voi kohta parantaa, mutta myöskin kohta tappaa?

CALLIAS:

En ymmärrä sinun puhettasi, caesar. Luulen, että sinun kuumeesi saattaa sinut hourailemaan. Tule, caesar, sinun täytyy laskeutua vuoteelle. (Taluttaa Tiitusta perälle).

TIITUS:

Mihin sinä saatat minua? (Seuraa Calliasta sisähuoneen eteen. Pysähtyy). Ei, Callias, ei sinne! En minä ole vielä valmis kuolemaan. Mutta jos sinne menen, kuolen kohta. Sinne kuoli isäni.

CALLIAS:

(pudistaa ymmärtämättä päätänsä. Saattaa Tiituksen entiselle paikalle). Oo, caesar, jos saisin vaan sinut rauhoittumaan ja kuumeesi ehkäistyksi!

TITUS:

Ei minun elämäni riipu sinun lääkkeistäsi, Callias. Sinut otin henkilääkärikseni en niin paljon siksi, että osaat keittää rohtoja, kuin siksi, että olet auguuri, enteiden lukija. Sano minulle, Callias, tiedätkö jotain varmaa ennettä, jotain merkkiä, josta voisimme arvata kuinka minun käy.

CALLIAS:

(mietittyänsä): Uhraa uhri Jupiterille, ja savun kierteistä lue salaiset asiat.

TITUS:

Mitä sinä sanot!

CALLIAS:

Jos savu nousee ylös, saat elää; jos se laskeutuu maahan, silloin vaativat jumalat sinua pois.

TIITUS:

(itseksцен): Voi mitä kuulen! Sen olen kerran ennenkin tehnyt. Ja silloin puhui savu totta. Uskaltaisinko nytkin? (Calliakselle): Mitä sinä luulet? nouseeko savu korkeuksiin, vai luuletko sen jäävän maahan hiipimään?

CALLIAS:

Ilma on tyyni, taivas kirkas. Mutta alttarin savu on aina oikullinen.

TIITUS:

Callias, tuo siis minulle villatukko uhri-
oinaasta.

CALLIAS:

(menee).

TIITUS:

Taivas on kirkas, ilma on tyyni. — Mutta niinhän se oli silloinkin!

CALLIAS:

(tuopi villatukon). Tässä, herra.

TIITUS:

(ottaa villatukon, heittää sen tuleen ja kääntää kasvonsa pois).

Callias, mihin päin savu menee?

CALLIAS:

Se nousee, herra.

TIITUS:

(kääntyy päin). Se nousee, se nousee! Suorana pat-
saana se nousee.

CALLIAS:

Enne lupaa sinulle varmaa parantumista.
Levähdät vaan muutamia päiviä vuoteellasi, sitten
palajat Roomaan!

TIITUS:

Palaan Roomaan takasin — jälleen hallitsen
— jälleen kuulen ylistystäni. — Ah, Callias, ei se
minua ilahuta. On niinkuin en olisikaan *sitä* tah-
tonut kysyä. Milloin kuolen, se on minulle sama.
Minä tahdon tietää onko totta, että caesar elää
kuoltuansa, kuten sanotaan. Elää minä tahdon.
Maailmaa tahdon iankaikkisesti omistaa! Se on
minun, Callias. Olen tuntenut, että se on minun.
En minä voi siitä erota, en milloinkaan. Ah, Cal-

lias, sano, onko se niin, että caesar kuoltuansa nousee jumalien joukkoon?

CALLIAS:

Se on vanha roomalainen usko. Ja ennekin lupasi sinulle elämää.

TIITUS:

Etkö tiedä selvempää ennettä? Tuo savu nousee vaan siksi, että taivas on niin pilvetön ja ilma tyyni. Sano, sano, Callias! —

(Kuuluu kaukainen, kasvava ja taas hiljenevä ukkosenjyrinä, ilman selvää alkua ja loppua).

Mitä se oli?

CALLIAS:

Luulen ukkosen käyneen.

TIITUS:

Niin, niin, se oli ukkonen —!

CALLIAS:

Sepä harvinaista! Keskellä pilvetöntä taivasta ja kirkkainta päiväpaistetta!

TITUS:

Nyt minulla on vastaus. Kaikki, kaikki palaa takasin. Oh, sydäntäni kirveltää ja kuitenkin minä itken ilosta.

CALLIAS:

Selitätkö tuon jyrähdyksen enteeksi, caesar?

TITUS:

Callias, minä luovun herruudesta.

CALLIAS:

Luovut herruudesta? Sinä, joka tuskin kahta vuotta olet vielä hallinnut, — joka olet loistosi ja kunniasi kukkuloilla, — jonka vertaista ei maailma ole vielä tuntenut, eikä ole tunteva.

TITUS:

Suuresti erehdyt, kun luulet minua hyväksi. Ei. Minä vaan olen tahtonut luopua. Kaikki on siitä alkunsa saanut. Ah, siitä asti kuin en hallinnut, olen suurinta hallitsijaonnea kokenut. Sentähden olen päivä päivältä lykännyt tuonnemaksi. Mutta nyt en voi enää lykätä tuonnem-

maksi. Minä tahdon elää! Minä tahdon elää jumalien joukossa. Minä *tahdon*, Callias.

CALLIAS:

(ymmärtämättä pudistaa jälleen päätänsä). Tahdotko nyt ehkä juomaani maistaa?

TIITUS:

Sanomme Domitianukselle, että luovumme. Hän ottakoon kaikki.

CALLIAS:

Sinä olet sairas, Tiitus. Kuume on ottanut vallan sinun ylitsesi; sydämmesi sykkii hurjan nopeasti. —

TIITUS:

(itseksseen): Et sinä sanonut: Tiitus, hallitse niin vähän kuin mahdollista. Sinä sanoit: luovu.

»Aika on tuleva, jolloin valtakuntain hallitsijat astuvat valtaistuimiltaan käydäkseen sisälle uuteen valtakuntaan». — Niin sinä sanoit.

CALLIAS:

Voi minua! Näen, että sinun käy hullusti, caesar. Silmissäsi väikkyä lähestyvän lopun en-

teet, otsasi on märkä. Caesar, minä rukoilen sinua, ota vastaan, ota vastaan minun lääkkeeni!

TIITUS:

Minä tahdon tehdä sen, mikä on minun onneni ja elämäni!

CALLIAS:

Sinä seisot manalan kynnyksellä, caesar, usko lääkäriäsi.

TIITUS:

Saat nähdä, kuinka terveeksi minä tulen. Mene, sano Domitianukselle, että Tiitus tahtoo puhutella häntä. Mene!

CALLIAS:

(menee. Palaa seuraavan repliikin jälkeen).

TIITUS:

Nyt, nyt minun se on tehtävä, tai sitten ei milloinkaan. Elämän ja kuoleman vaaka on minun omissa käsissäni.

DOMITIANUS:

(tulee seurueineen täydessä keisarillisessa loistossa).

TIITUS:

(kääntyy päin Domitianusta). Ääh! (Raivokkaasti): *Minä* olen Rooman keisari, *minä, minä, minä!*

DOMITIANUS:

Sinä olet Rooman keisari, sinä yksin. Terve caesar, Rooman imperaattori!

SEURUE:

Terve caesar, Tiitus Flavius, Rooman imperaattori!

TIITUS:

(masentuneena, itseksensä): En voinut, en voinut! (Ääneen): Kuinka koreana sinä olet, Domitianus. Kuitenkin sanon sinulle: liian paljon odotat purpuratoogasta. Ei kukaan mene varmemmin kuolemaa kohden kuin keisari.

DOMITIANUS:

(ympäristölleen): Hän hourailee.

MUUT:

(nyykäyttävät myöntävästi Domitianukselle päätä).

TIITUS:

Jos tahdot onnellisesti hallita, älä hallitse. Älä kajoo mihinkään. Anna kaiken tapahtua niinkuin se itsestänsä pyörii sinua vastaan.

DOMITIANUS:

Antakaa hänelle vettä. Hän on kuumeessa.

TIITUS:

En minä houraile. Ennen hourailin. Nyt kaikki selkiää. Älä ensinkään hallitse. (Vaipuu ajatuksiinsa).

CALLIAS:

(osottaa pitävänsä Tiituksen tilaa arveluttavana ja kehottaa läsnäolijoita poistumaan. Vastaanottaa lähettiläältä pergamenttikäärön).

DOMITIANUS ja SEURUE:

(osottavat olevansa samaa mieltä ja poistuvat).

TIITUS:

Minne he läksivät? — Nyt, Callias, lähestyy minun viimeinen hetkeni. Se tulee minua autamaan, kun en itse voinut, ja erottaa minut kaikesta, niinkuin minä tahdoin.

Katso, minä tervehdin sitä niinkuin vapauttajaani.

Minä itse menen sitä vastaan, minä itse kutsun sen luokseni. Katso, ilman sinun tukemistasi minä nousen ja kävelen sinne, josta en koskaan enää palaa. (Menee sisähuoneen ovelle, pysähtyy sen kynnykselle). Callias! nyt mene ja sano Domitianukselle, että minä olen kuollut.

CALLIAS:

Oo, caesar, minkä katkeran toimen annoit palvelijasi osaksi!

TIITUS:

Se on minun viimeinen keisarillinen tahtoni.

(Menee sisälle, sulkeutuu verhon taa).

CALLIAS:

(avaa oven ulos).

DOMITIANUS ja hänen SEURUEENSA

(tulevat).

CALLIAS:

Caesar on viimeisen hengähdyksensä hengittänyt.

DOMITIANUS:

Nytkö jo? en sitä odottanutkaan! Ihan, ihanko kuollut?

CALLIAS:

Anna suuta hänelle. Sanotaan, että äsken kuolleet joskus heräävät elämään semmoisesta rakkaudenosotuksesta.

DOMITIANUS:

Kuinka varomaton sinä olet, Callias. Entä jos tauti tarttuisi minuun hänen vielä lämpimästä ruumiistansa. Tiedä Callias, nyt olet sinä *minun* elämäni vartija. — Ah! En hetkeäkään voi hukata tähän suruhuoneeseen. Valtakunnan asiat vaativat minut pois! Kuolon sanoman vien *mini* Roomaan.

Ratsumiehet ja ritarit! Tällä hetkellä on caesar Tiitus Flavius astunut jumalien joukkoon.

SEURUE:

Terve caesar, Domitianus Flavius, Rooman imperaattori!

DOMITIANUS:

(itseksseen): Ah! Nyt on se tapahtunut! *Minä!*
(Äänen seuruccellensa): Roomaan! (Juoksee haltioissaan
ulos seurueineen).

(Kohta jälkeen kuuluu hevosten kavioiden kopse, joka
seuraavan kestäessä vähitellen etenee ja hiljenee).

CALLIAS:

(rientää sisähuoneen ovelle, aukasee verhot
katsoakseen Tiitusta).

TIITUS:

(on polvillaan maassa, nojautuneena ovenpieleen, kuuntelee
etenevää kaviain kopsetta). Noin ratsasti Tiitus Roo-
maan Vespasianuksen kuolemaa ilmoittamaan.
Nyt olen senkin nähnyt. Luovuinhan sittenkin
enkä tahtoisikaan enää takaisin. Niin suloista
on kuolla, kun kaikki näin on sovitettu. Kiitos,
Lysimaakos, sinun opistasi. Se antoi minulle on-
nellisen hallituksen. Ja vielä enemmän: se puh-
disti minun sieluni.

Unohtakaa Tiitus, luopukaa, luopukaa kaikki—

CALLIAS:

(on avannut pergamentin). Caesar, sinä käsket unoh-
tamaan itseäsi. Kuule mitä kirjoittaa vastauk-

seksi sinulle Rooman senaatti! Kuule kuinka Rooman kansa sinua rakastaa:

»Oo, caesar, niinkuin nopean myrskytuulen ajama pilvi paneutuu auringon eteen, varjoten valoisat seudut, niin sanoma sinun sairastumisesi on äkkiä pimittänyt Rooman. Levottomina vaativat kansanjoukot tietoja sinun tilastasi. Oo, älköön tämä tauti kauan erottako sinua sinun Roomastasi, joka ikävöi nähdä jälleen sinua, — joka jumaloi sinun nimeäsi ja ikiajoiksi on siihen kiinnittänyt tuomionsa sinusta: amor ac diliciac generis humani, sinä ihmiskunnan rakkaus ja sulo!»

(Heittää pois pergamentin) Mitä minä näen? Caesar, kuulitko sinä mitä luin? Caesar, sinä et vastaa! (Kumartuu Tiituksen luo, tunnusteleo häntä).

Kuollut!

(Esirippu).

Hinta 2: 50.